

Nuorten luontosuhteen yhteys ympäristöasenteeseen

Pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede
Opettajankoulutuslaitos
Turun yliopisto

Laatija:
Otto Hölsö

Ohjaaja:
Jan Löfström

19.6.2023
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Opettajan koulutuslaitos

OTTO HÖLSÖ

Nuorten luontosuhteen yhteys ympäristöasenteeseen

Tutkielma, 42 s., 8 liites.

Kasvatustiede

Kesäkuu 2023

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin alakouluikäisten nuorten luontosuhteita ja ympäristöasenteita sekä niiden välisiä yhteyksiä. Tavoitteena oli saada kuva siitä, millaisia luontosuhteita ja ympäristöasenteita nuorille on ehtinyt kehittyä. Molemmat termit ovat hyvin henkilökohtaisia ja ne rakentuvat ja kehittyvät osana yksilön joka päivästä elämää, joko tiedostetusti tai tiedostamatta. Ne rakentuvat myös vahvasti yhteiskunnan kontekstissa. Nyky-yhteiskunnassa ympäristöasiat ja ympäristön sekä luonnon suojelu ovat vahvasti esillä, mutta samaan aikaan ihmisten suhde luontoon on muuttunut. Yhä suurempi osa ihmisistä asuu kaupungeissa ja työskentelee sisätiloissa, mikä saattaa vaikuttaa luontosuhteen rakentumiseen.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksella, jonka kysymykset pyrittiin laatimaan tutkittavien ikään ja elämäntilanteeseen sopiviksi. Puolet kysymyksistä käsitteli luontosuhdetta ja puolet ympäristöasennetta. Vastaukset käsiteltiin tilastojenkäsittelyohjelmalla, mikä mahdollisti luontosuhteen ja ympäristöasenteen mittaamisen sekä niiden välisten yhteyksien tarkastelun.

Tutkimuksen aiheita on tutkittu jo aiemmin erillisinä ilmiöinä, mutta niiden välistä vuorovaikutusta on käsitelty vähemmän. Tutkimuksen mukaan nuoret kokevat luonnon tärkeäksi osaksi elämäänsä ja he nauttivat ajan viettämisestä luonnossa. Nuoret kokivat ympäristöasiat pääosin tärkeiksi ja olivat valmiita vaikuttamaan omilla valinnoillaan. Luontosuhde ja ympäristöasenteet näyttäisivät olevan positiivisessa yhteydessä toisiinsa, mikä tarjoaa tulevaisuudessa mahdollisuuden kiinnittää tähän huomiota yhteiskunnan eri osa-alueilla.

Avainsanat: luontosuhde, ympäristöasenne, nuoret

Sisällysluettelo:

1	Johdanto	4
2	Luontosuhde.....	6
2.1	Luontosuhteen rakentuminen.....	6
2.2	Suomalaisten luontosuhde	7
2.3	Nuorten luontosuhde.....	8
2.4	Luontosuhde ja opetussuunnitelma.....	10
3	Ympäristöasenteet	12
3.1	Ympäristöasenteiden rakentuminen	12
3.2	Suomalaisten ympäristöasenteet	13
3.3	Nuorten ympäristöasenteet.....	14
3.4	Ympäristöasenteet ja opetussuunnitelma	16
4	Tutkimuskysymykset	18
5	Menetelmä.....	19
5.1	Tiedonkeruulomake.....	19
5.2	Aineiston kerääminen	21
5.3	Etiikka.....	22
6	Aineiston käsittely.....	23
7	Tulokset.....	26
7.1	Nuorten luontosuhteet	26
7.2	Nuorten ympäristöasenteet	31
7.3	Luontosuhteen ja ympäristöasenteiden välinen yhteys	34
7.4	Nuorten mielipide ympäristöopista.....	37
8	Pohdinta	38
8.1	Johtopäätökset.....	38
8.2	Tutkimuksen luotettavuus	41
8.3	Jatkotutkimus ehdotukset	41
9	Lähteet.....	43
	Liitteet.....	47
	Liite 1. Tiedonkeruulomake.....	47

1 Johdanto

Nykyään puhutaan paljon ympäristöstä ja luonnosta sekä niiden vaikutuksesta nyky-yhteiskuntaan ja sen tulevaisuuteen. Aihetta käsitellään sekä globaaleissa että kansallisissa medioissa. Ympäristöasiat ovat esillä lähes kaikkialla ja ne vaikuttavat monella eri yhteiskunnan alueella. Ympäristö ja luonto näkyvät yhä enemmän esimerkiksi politiikassa ja varsinkin nuoret äänestäjät kiinnittävät huomiota ympäristöasioihin äänestäessään. (Yle uutiset 8.4.2019) Samaan aikaan ihmisten suhde luontoon on muuttunut ja yhä suurempi osa suomalaisista asuu kaupungeissa maaseudun sijaan. Suuri osa suomalaisista työskentelee sisätiloissa ja yhä harvempi suomalainen omistaa metsää tai edes omaa pihaa.

Luonto ei ole nyky-yhteiskunnassa enää samalla tavalla osa arkea, mitä se oli ennen. Ennen luonnon merkitys oli erilainen ja ihmiset olivat riippuvaisempia luonnosta. (Puhakka, 2014, 44-46) Suurin osa suomalaisista kuitenkin kokee luonnon edelleen tärkeäksi osaksi elämäänsä. Luonto on nykyään tärkeä aineettoman hyvinvoinnin lähde, joka tarjoaa mahdollisuuden irtaantua arjen kiireistä ja stressistä. (Sitra. 2021) Suomalaiset liikkuvat luonnossa monin tavoin erilaisten harrastusten parissa. (Neuvonen, Lankia, Kangas, Koivula, Nieminen, Sepponen, Store, Tyrväinen. 2022, 32) Luontomatkailu on jopa kasvattanut suosiotaan ja esimerkiksi Koronapandemia lisäsi kotimaan matkailua, ja kansallispuistojen kävijämäärät nousivat ennätyskorkeisiin lukemiin. Kävijämäärät ovat pysyneet korkeina myös pandemian jälkeen, ja tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että luontomatkailun suosio jatkuu. (luontoon.fi) Suomessa on paljon metsää, mikä tarjoaa hyvä mahdollisuudet ajan viettämiseen luonnossa. Suomessa voimassa oleva jokamiehenoikeus takaa kaikille yhtäläisen oikeuden hyödyntää luonnon tarjoamia ekosysteemipalveluita.

Se, että pystymme tulevaisuudessakin nauttimaan luonnon tarjoamista ekosysteemipalveluista, vaatii toimia luonnon ja ympäristön hyväksi. Luontoon ja ympäristöön kohdistuu monia eri uhkia sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti. Esimerkiksi ilmastonmuutos ja biodiversiteettikato koskettavat kaikkia ihmisiä ympäri maapalloa ja ovat tuttuja aiheita mediasta. Suomessa ympäristöasioihin kiinnitetään huomiota laajalti ja se näkyy laajasti eri yhteiskunnan osa-alueilla. Suomalaiset ovat pääosin hyvin tietoisia ympäristöongelmista ja ovat myös valmiita vaikuttamaan omalla toiminnallaan tilanteen ratkaisemiseksi. (Hirvonen, Vanhatalo, 2018, 32–34). Ihmisten informoiminen aiheeseen liittyen on tärkeää, sillä ympäristöön liittyvät tiedot muodostavat pohjan, jolle

ympäristöasenteet rakentuvat. (Ratinen ym. 2019, 5) Suomalaisten ympäristöasenteet ovat alkaneet näkyä konkreettisemmin, sillä ihmiset ovat yhä valmiimpia muuttamaan kulutustottumuksiaan. Ihmistä ei enää nähdä pelkästään kuluttajana, vaan hänet nähdään päätöksentekijänä, joka pystyy vaikuttamaan jokapäiväisillä valinnoillaan ympäristöön ja sen hyvinvointiin. (Autio, Wilska, 2003, 1.)

Nykyajan nuoret kasvavat tällä hetkellä yhteiskunnassa, jossa kiinnitetään enemmän huomiota ympäristöasioihin kuin aikaisemmin. Esimerkiksi peruskoulujen tarjoamassa opetuksessa ympäristöasiat ja luonto ovat keskeisiä sisältöjä ympäristöopissa, ja aihetta käsitellään myös laaja-alaisesti oppiaine rajojen yli. Tästä huolimatta heidän suhteensa luontoon kehittyi täysin uudenaikaisessa ympäristössä. Useat nuorista riippumattomat tekijät ovat muuttaneet heidän ulkona ja luonnossa liikkumisensa mahdollisuuksia. (Skår, Krogh 2009, 349) Esimerkiksi yhteiskunnan jatkuva digitalisoituminen ja vanhempien halu rajoittaa lasten vapaata liikkumista luonnossa voivat vaikuttaa nuorten luontosuhteeseen kehittymiseen. (Malone 2007, 513) Kuitenkin juuri nuoret kokevat ympäristöasiat tärkeämmiksi ja ovat valmiita ottamaan osaa luonnon ja ympäristön suojeluun muuttamalla omia kulutustottumuksiaan. (Mehtäläinen, Niilo-Rämä, Nissinen, 2017, 55) Nuorten luontosuhde ja ympäristöasenteet kehittyvät jatkuvasti osana heidän arkeaan. He kerryttävät kokemuksia ja vastaan ottavat informaatiota kaikkialla. Luontosuhde ja ympäristöasenne ovat henkilökohtaisia arvoja ja on vaikea tietää, miten ne tarkalleen ottaen rakentuvat.

Tässä pro gradu -työssä pyritään saamaan käsitys nuorten luontosuhteesta ja ympäristöasenteesta ja eri tekijöiden yhteyksistä niihin. Lisäksi tarkastellaan luontosuhteen ja ympäristöasenteen välisiä yhteyksiä. Näiden avulla pyritään saamaan mahdollisimman hyvä kuva nuorten arvoista ja asenteista tutkittavissa aihepiireissä, sillä tulevaisuudessa juuri nykyajan nuoriso tulee tekemään yhteiskuntamme päätökset, ja määrittämään samalla suunnan tulevalle kehitykselle.

2 Luontosuhde

Luontosuhteella tarkoitetaan usein juuri ihmisen kokemusta luonnosta ja sen merkitystä omassa elämässä. Se voi muodostua ja kehittyä esimerkiksi luonnossa koettujen positiivisten kokemusten kautta. Luontosuhde on jokaisen henkilökohtainen arvo, minkä takia sen määrittäminen on hankalaa ja eri tutkimuksissa sitä on mitattu eri tavoin ja painotuksin. Luonnonläheisyys eli “nature connectedness” on termi, jolla tarkoitetaan ihmisen suhdetta luontoon ja tietämystä siitä. Luonnonläheisyydessä otetaan siis huomioon ihmisen tiedot ja taidot luontoon ja ympäristöön liittyen. (Schultz. 2002) Tässä tutkimuksessa käytetään termiä luontosuhde, jolla pyritään kuvaamaan ihmisen kokonaisvaltaista suhdetta luontoa kohtaan. Suomessa on hyvät mahdollisuudet olla vuorovaikutuksessa luonnon kanssa ja luonnon tarjoamia ekosysteemipalveluita saavat hyödyntää kaikki ikään tai yhteiskunnalliseen asemaan katsomatta. Jokainen pystyy siis itse määrittelemään sen, millainen rooli luonnolla on omassa elämässä.

2.1 Luontosuhteen rakentuminen

Luontosuhde rakentuu monesta eri tekijästä ja jokaisen ihmisen suhde luontoon on erilainen. Joillekin luonto voi olla erittäin tärkeä osa elämää tai jopa elinkeino, kun taas joillekin luonto on paikka rentoutua työpäivän jälkeen. Osa taas ei välttämättä pidä luontoa tärkeänä osana omaa elämäänsä. Varsinkin nuorilla luontosuhteen rakentumiseen vaikuttavat omalta perheeltä opitut tavat ja arvot. Lapsena luonnossa vietetty aika perheen ja läheisten kanssa lisää todennäköisyyttä sille, että nuori viettää aikaa myös myöhemmin luonnossa ja kokee sen tärkeäksi osaksi elämäänsä. (Puhakka, 2014, 44)

Luontosuhteen rakentumiseen voivat olla yhteydessä myös alueelliset erot. Maaseudulla ja kaupunkien ulkopuolella luonto ja sen tarjoamat aktiviteetit ovat lähempänä ja helpommin saavutettavissa kuin kaupunkien keskustoissa ja tiheään asutetuilla alueilla. Jos luonto on vaikeasti saavutettavissa, se heikentää ihmisten mahdollisuuksia liikkua luonnossa. Erityisesti jatkuva kaupungistuminen luo haasteen kaupunkilaisten luontosuhteen äilyttämiselle, koska kaupungeissa lähiluonto voi tarkoittaa hoidettua puistoa tai kerrostalojen väliin jäävä metsäsaareketta. (Puhakka, 2014, 44–46) Suurin osa suomalaisista kuitenkin harrastaa ja liikkuu luonnossa viikoittain huolimatta siitä, asuvatko he kaupungissa vai maaseudulla. (Neuvonen ym. 2022, 28) Asuinpaikka ei siis suoraan vaikuta luonnossa

vietettyyn aikaan. Enemmän vaikutusta on, sillä miten aikaa vietetään luonnossa. Varsinkin nuorille on tärkeä saada kokea luonto omilla ehdoilla leikin kautta. Kun lapset saavat leikkiä luontoympäristössä, heillä on mahdollisuus hyödyntää ympäröivää luontoa osana leikkiä, mikä voi johtaa hyödyllisten ja pitkäkestoisten luontosuhteiden syntymiseen. (Laaksoharju, Rappe. 2017, 152) Tähän liittyy myös vahvasti perheen ja lähipiirin rooli, koska he toimivat näissä tilanteissa luontosuhteen muodostumisen mahdollistajina.

Tekniikan kehittyminen ja yhteiskunnan digitalisoituminen ovat luoneet uusia mahdollisuuksia kokea luontoa etäyhteyksien avulla. Tekniikka on mahdollistanut luonnon kokemisen virtuaalisesti esimerkiksi luontodokumenttien tai luontoa kuvaavien live-kameroiden avulla. Jotkut sovellukset ja videopelit mahdollistavat jopa vuorovaikutuksen virtuaalisen luonnon kanssa, ja siten mahdollistavat luonnon kokemisen uudella tavalla, mikä on ilmiönä varsin uusi. (Clayton, Colléony, Conversy, Maclouf jne. 2017, 4) Luontosuhteen rakentuminen ei välttämättä siis tapahdu nykyään pelkästään fyysisesti luonnossa, sillä ihmisillä on uusia tapoja rakentaa suhdettaan luontoon.

2.2 Suomalaisen luontosuhde

Suomalaisten on sanottu olevan luontokansaa ja ainakin mahdollisuudet puhtaassa luonnossa liikkumiseen, ja ajan viettämiseen ovat Suomessa erittäin hyvät. Suomi on harvaan asuttu maa, jonka pinta-alasta jopa 75 % on metsää. (Maa- ja metsätalousministeriö, 8.5.2023) Lisäksi Suomessa on kaikille kuuluvat jokamiehenoikeudet, jotka mahdollistavat monipuolisesti luonnon ekosysteemipalveluiden hyödyntämisen.

Sitran vuonna 2021 toteuttamassa kyselytutkimuksessa selvitettiin suomalaisten luontosuhdetta. Kyselyyn osallistui 2245 henkilöä, joiden iät vaihtelivat välillä 18 –75 vuotta. Kyselyyn vastanneista 87 % piti luontoa erittäin tai melko tärkeänä osana elämäänsä. Suurin osa vastaajista koki saavansa luonnosta nimenomaan aineetonta hyvinvointia kuten rauhoittumista, virkistymistä ja palautumista arjen kuormituksesta. Kyselyssä selvitettiin lisäksi, millaisilla tavoilla suomalaiset viettivät aikaa luonnossa. Suosituimpia vähintään kerran viikossa tapahtuvia aktiviteettejä olivat lähiluonnossa liikkuminen (60%) ja lähiluonnon tarkkailu (69%). Luontosuhdetta pidettiin yllä myös virtuaalisesti ja luontokuvien katselu (32%) oli suosituimpien viikoittaisten tapojen joukossa. Harvemmin tapahtuvista

aktiiviteeteissa oli mainittu mm. veneily, marjastus ja sienestys, retkeily sekä metsästys ja kalastus. (Sitra. 2021)

Luonnonvarakeskus Luke on kartoittanut säännöllisesti suomalaisten luonnon virkistyskäyttöä. Vuonna 2020 95,8 prosenttia 15- 80- vuotiaista osallistui ulkoiluun vuoden aikana. (Neuvonen ym. 2022, 28) Suomalaisten suosituimpia ulkoiluharrastuksia olivat kävely, uinti, pyöräily, marjastus, mökkeily ja luonnossa oleilu tai maisemien ihailu. (Neuvonen ym. 2022, 32) Suomalaiset siis ulkoilevat ja liikkuvat luonnossa pääosin osana arkea. Suoraan metsässä tapahtuvat harrastukset ovat myös säilyttäneet suosionsa, sillä mittaustulokset ovat pysyneet samankaltaisina viimeisen 20 vuoden aikana. Yli puolet suomalaisista marjastaa vuoden aikana, n. 40 % sienestää, n. 23 % kerää yrtejä ja n. 6 % metsästää. Retkeilyn suosio sen sijaan on selkeästi kasvattanut suosiotaan. Kasvua näkyy erityisesti korkeintaan päivän kestävien retkien yhteydessä. Vuonna 2020 37 prosenttia suomalaisista retkeili vuoden aikana, mikä on noin 10 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2010. (Neuvonen ym. 2022, 36–37) Kaupunkien ja maaseudun asukkaat osallistuivat ulkoiluun yleisellä tasolla lähes yhtä paljon. Kun otettiin huomioon ulkoilukertojen määrä vuoden aikana, se oli korkeampi maaseutumaisissa kunnissa asuvilla (keskiarvo 200) kuin kaupunkimaisissa kunnissa asuvilla (keskiarvo 178). (Neuvonen ym. 2022, 30) Tämä tulos saattaa liittyä juuri lähiluonnon saavutettavuuteen, sillä mitä helpompi luonnonympäristöä on hyödyntää, sitä enemmän ihmiset sitä käyttävät. (Neuvonen ym. 2019).

Suomalaiset ovat siis edelleen luontokansaa, vaikka luonto on nykyään eri tavalla osa elämää. Luonto koetaan tärkeäksi osaksi hyvinvointia ja se on paikka rentoutua ja harrastaa työpäivän jälkeen. Luonto on tärkeässä osassa fyysisen kunnon ylläpitämisessä, stressin lievittämisessä sekä rauhoittumisessa luonnon rauhassa ja hiljaisuudessa. Luontomatkailu koetaan hyvänä keinona nauttia luonnosta visuaalisesti ja viettää samalla aikaa perheen ja ystävien kanssa. Monien luontoharrastuksien kuten lintuharrastuksen ja luontokuvaamisen suosio on lisääntynyt, mikä voi kertoa jopa ihmisten kiinnostuksen lisääntymisestä luontoa kohtaan. (Neuvonen ym. 2022, 101)

2.3 Nuorten luontosuhde

Nykyaikana hyvinvointivaltioiden lapsilla ja nuorilla on vähemmän mahdollisuuksia päästä liikkumaan luonnossa vapaasti ja omatoimisesti. Osa syy tähän on jatkuva kaupungistuminen,

mutta myös vanhempien halu suojella lapsia riskeiltä on vähentänyt heidän vapaata liikkumistaan ja leikkimistään luonnossa. (Malone 2007, 513) Myös ulkona liikkumisen kulttuuri on kokenut muutoksen. Ennen lapset leikkivät enemmän omatoimisesti ulkona joko yksin tai kavereiden kanssa. Nykyään aikaa vietetään eri tavoilla ja kavereihin voidaan pitää yhteyttä esimerkiksi netin tai sosiaalisenmedian välityksellä. (Skår, Krogh 2009, 349)

Lasten ja nuorten vapaa-aika on lisäksi nykyään ohjatumpaa kuin ennen. Lapset ja nuoret voivat harrastaa esimerkiksi luontoon liittyviä aktiviteettejä, mutta toiminta niissä on usein ohjattua. Jo aiemmin mainittu kaupungistuminen ja jatkuva rakentaminen ovat vähentäneet lähiluonnossa liikkumisen mahdollisuuksia. Useat lapsista ja nuorista riippumattomat tekijät ovat muuttaneet heidän ulkona ja luonnossa liikkumisen mahdollisuuksiaan, minkä takia tilanne on hyvin erilainen kuin esimerkiksi nykynuorten vanhempien lapsuudessa. (Skår, Krogh 2009, 349) Kuitenkin juuri luonnossa vapaa leikkiminen ja sen kokeminen itsenäisesti tai yhdessä ikätoverien kanssa tekee luonnosta merkityksellisen nuorelle. Nuoret kokevat usein merkitykselliseksi ne asiat ja ympäristöt, jotka ovat tärkeä osa heidän elämäänsä. Tähän vaikuttaa tietenkin nuoren ikä, mutta varsinkin lapsuudessa merkityksellisyys syntyy usein vapaan leikin kautta. Näyttäisi siltä että nuorten luontosuhdetta voi tukea antamalla nuorelle aikaa ja mahdollisuuksia ottaa luontoympäristö osaksi leikkiä. Kun nuorella on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan, ja hyödyntää luonnon tarjoamia leikkipaikkoja kuten lähimetsää tai viheralueen puita yhdessä ikätoverinsa kanssa, hänelle todennäköisemmin kehittyy läpi elämän kestäviä luontosuhteita. (Laaksoharju, Rappe. 2017, 158–159) Vanhemmilla ja isovanhemmilla on tärkeä rooli luontosuhteen siirtäjinä. He voivat toimia mahdollistajina, mutta myös oppaina viettäessään aikaa luonnossa nuoren kanssa. On havaittu, että ne, jotka liikkuvat luonnossa myös vanhemmalla iällä, ovat nuorena saaneet positiivisia luontokokemuksia yhdessä lähipiirinsä kanssa. Lähipiiriltä on myös opittu luontoon liittyviä tietoja ja taitoja, kuten marjastusta, kalastusta tai eliöläjien tunnistamista. (Puhakka, 2014, 44)

Aikaisemmilla sukupolvilla luontosuhteet ovat kehittyneet eri tavoin ja heillä luonnon merkitys elinkeinona tai ravinnonhankintapaikkana marjastuksen ja sienestyksen parissa on suurempi. (Puhakka, 2014, 44–46) Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivät nuoret enää viettäisi aikaa luonnossa tai kokisi sitä merkitykselliseksi osaksi omaa elämäänsä. Nuorten luontosuhteet saattavat rakentua nykyään eri tavalla kuin aiemmin. Suurin osa nuorista kokee luonnon edes jonkin verran tärkeäksi osaksi elämäänsä, ja he viettävät siellä aikaa erilaisten aktiviteettien parissa. Suosituimpia motiiveja luonnossa liikkumiseen ovat luonnossa rauhoittuminen, rentoutuminen ja arjesta irtautuminen. Myös rauha ja hiljaisuus sekä puhdas

luonto koetaan tärkeiksi (Puhakka, 2014, 43) Suurin osa nuorista viettää luonnossa aikaa vähintään kerran viikossa niin kesä- kuin talviaikaankin. Nuoret liikkuvat viikoittain omalla tai taloyhtiön pihalla ja kodin lähistön viheralueilla ja puistoissa sekä ainakin joskus kansallispuistoissa ja muilla suojelu- ja retkeilyalueilla (Puhakka, Pitkänen, Oinonen. 2021, 178)

Tilastokeskuksen tutkimuksessa alle 14-vuotiailla suosituimpia tapoja viettää aikaa luonnossa ovat lähimetsä, leikkipuisto ja puutarha/piha, kun taas 15–17 – vuotiaiden kolme suosituinta tapaa ovat kävely- ja pyöräilyreitit sekä kadut, lähimetsä ja vesiympäristöt. Lapsien vastauksissa korostuvat juuri kodin lähellä olevat ympäristöt, joissa saatetaan käydä yhdessä perheen kanssa. Nuorilla taas korostuvat paikat, joissa vietetään aikaa enemmän itsenäisesti tai yhdessä kavereiden kanssa kuten esimerkiksi uimarannat. (Neuvonen ym. 2022, 97) Lapset ja nuoret suosivat siis usein kotipaikkakuntansa läheltä löytyviä helposti saavutettavia ulkoilupaikkoja sekä aktiviteetteja. Alle 14– vuotiaat liikkuvat luonnossa eniten vanhempiensa kanssa, jolloin lapsi ei välttämättä aina itse pysty vaikuttamaan luonnossa liikkumiseensa. (Neuvonen ym. 2022, 96) Vaikka nuoret viettävät paljon aikaa luonnossa perheen ja kavereiden kanssa, luonto koetaan myös rauhallisena paikkana, jossa voi rauhoittua ja oleskella yksin. (Puhakka, 2014, 39) Nykyaika on myös luonut uusia tapoja luontosuhteen rakentamiseen. Luontoon voi nykyään tutustua epäsuorasti esimerkiksi elokuvien, kirjallisuuden, mainosten, uutisoinnin ja eri medioissa käytävien keskustelujen kautta. (Lauren 2013.) Nuorten luontosuhteissa näkyy myös selkeää kahtia jakoa: osalle nuorista luonto on erittäin tärkeä paikka ja siellä vietetään paljon aikaa eri aktiviteettien parissa, mutta osa ei koe luontoa lainkaan tärkeäksi eikä vietä siellä aikaa. (Puhakka, 2014, 44–46)

2.4 Luontosuhde ja opetussuunnitelma

Luontosuhde kehittyy myös koulussa, jossa oppilas pääsee tutustumaan luontoon osana koulun opetusta. Ympäristöopissa käsitellään eniten luontoon liittyviä aihepiirejä. Alakoulun ympäristöoppi sisältää biologian, maantieteen, fysiikan, kemian ja terveystiedon sisältöjä, jotka jakautuvat yläkoulussa omiksi oppiaineikseen. Ympäristöopissa käsitellään luontoa ja ympäristöä monesta eri näkökulmasta ja ympäristöopin opetus toimii pohjana tuleville luonnontieteiden opetukselle. Ympäristöopin opetussuunnitelmassa on listattu sisältöalueita, joiden voidaan katsoa liittyvän suorasti tai epäsuorasti luontosuhteeseen.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan

S4 Ympäristön tutkiminen

Molemmat sisältöalueet liittyvät sekä globaaliin ympäristöön ja luontoon että oppilaiden omaan lähiympäristöön ja lähiluontoon. S3- sisältöalueessa käsitellään esimerkiksi maailmanlaajuisesti luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa monipuolisten esimerkkien ja ajankohtaisten aiheiden avulla. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien monimuotoisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. S4- sisältöalueessa keskitytään oppilaan omaan elinympäristöön ja lähiluontoon. Tehtävät ja projektit valitaan läheltä oppilaan maailmaa ja ne käsittelevät sekä elollista että elotonta luontoa. Tehtävissä on mainittu jo valmiiksi mm. kallio- ja maaperän tutkiminen, eliöiden tunnistaminen ja kasvion kerääminen. (POPS 2014, 268)

Luontosuhteen kannalta myös koulussa käytettävillä työtavoilla ja oppimisympäristöillä voi olla yhteyttä nuoren luontosuhteeseen ja sen rakentumiseen. Ympäristöopin opetussuunnitelmassa on listattu oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyviä tavoitteita. Oppimisympäristöjä suunnitellessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että ne ovat lähellä oppilaan elämää. Koulutilojen ja –pihan lisäksi tuli käyttää mahdollisuuksien mukaan myös lähiluontoa ja lähialueen rakennettua ympäristöä. Olisi myös suotavaa tehdä yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Työtapoja valitessa tulisi kiinnittää huomiota toiminnallisuuteen, kokemuksellisuuteen ja elämyksellisyyteen. Tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeistenä tulisi pitää oppilaiden aktiivista osallistamista, jolloin heillä on mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa sekä muiden oppilaiden että opettajien kanssa ja he saavat myös mahdollisuuden omaan ajatteluun ja pohdintaan. (POPS 2014, 269) Ympäristöopin lisäksi lähiympäristöön ja luontoon voi päästä tutustumaan kouluaikana esimerkiksi liikuntatunneilla tai retkipäivien aikana. Jos opetussuunnitelman tavoitteet täyttyvät, koulussa on monia mahdollisuuksia nuoren luontosuhteen rakentumiselle ja kehittymiselle. Koulujen ja opettajien välillä on varmasti eroja ja myös jokaisen nuoren luontosuhde rakentuu eri tavalla. Suomalainen peruskoulu tarjoaa samankaltaista opetusta riippumatta siitä missä päin Suomea nuori käy kouluaan, minkä takia koulujen opetuksen yhteyttä nuorten luontosuhteeseen ja sen rakentumiseen on hyvä tunnistaa.

3 Ympäristöasenteet

Ympäristöasenne on terminä laaja ja se voidaan käsittää monella eri tavalla. Ympäristöasenne termillä pyritään usein kuvaamaan henkilön asennetta erilaisiin ympäristöä ja luontoa koskettaviin aihepiireihin. Tutkimuksissa sitä pyritään havainnollistamaan erilaisilla väittämillä, jotka mittaavat henkilön halua ja valmiuksia toimia arjessaan ympäristön hyväksi. Termiin sisältyy siis enemmän kuin pelkästään ihmisten ajatuksia ympäristökysymyksiin liittyen, se sisältää myös ihmisten konkreettisia toimia ympäristön ja luonnon hyväksi. Yksittäisen henkilön kohdalla ympäristöasenteiden muodostumiseen vaikuttavat henkilön tiedot ja kokemukset aiheeseen liittyen. Ympäristöön liittyvät tiedot muodostavat pohjan, jolle ympäristöasenteet rakentuvat. (Ratinen ym. 2019, 5) Tässä tutkimuksessa ympäristöasenteella tarkoitetaan yksittäisen henkilön asennetta ympäristöä kohtaan. Ympäristöasennetta tarkasteltaessa pyritään ottamaan huomioon henkilön ajatuksia ympäristöön ja luontoon liittyen sekä huomiomaan hänen valmiuksiaan ja halua tehdä valintoja ympäristön hyväksi.

3.1 Ympäristöasenteiden rakentuminen

Asenteiden muodostumista on tutkittu yleisellä tasolla ja on huomattu, että osa ihmisten asenteista on melko pysyviä ja osa on alttiimpia muutokselle. Asenteiden pysyvyyteen vaikuttaa eniten se, kuinka monella tasolla henkilö kokee ne tärkeäksi. Jos henkilö on muodostanut asenteensa omien tietojensa ja arvojensa pohjalta ja rakentanut niitä tiedostetusti tai tiedostamattomasti pitkällä aika välillä niin asenteiden muutos on epätodennäköisempää. Jos henkilö taas on muodostanut asenteensa nopeasti jossain väliaikaisessa tilanteessa tai tunnetilassa, ne saattavat olla alttiimpia muutokselle. (Ibarracin, Shavitt. 2018, 301) Asenteet voivat muodostua ja muuttua usean eri tason välityksellä. Asenteet voivat muodostua henkilön omien arvojen, tavoitteiden ja elämäkokemusten pohjalta. Ne voivat muodostua myös sosiaalisen vuorovaikutuksen pohjalta, kun henkilö saa tietoa aiheeseen liittyen esimerkiksi muilta ihmisiltä, koulusta, uutisista tai sosiaalisesta mediasta. Asenteisiin voivat vaikuttaa myös sosiaalishistoriallisesti merkittävät tapahtumat, jotka liittyvät esimerkiksi politiikkaan, talouteen, ympäristöongelmiin tai ylipäätään alueellisiin toimintamalleihin ja niiden muutoksiin. (Ibarracin, Shavitt. 2018, 319)

Ympäristöasenteiden muodostuminen vaatii siis aina pohjalleen tietoa aiheesta. (Ratinen ym. 2019, 5) Tietoa ja kokemusta voi kartuttaa luontoon ja ympäristöön liittyen monella tapaa. Vastaanotettu tai itse hankittu tieto ei kuitenkaan vaikuta aina suoraan asenteisiin. Esimerkiksi

uusi tutkimustieto aiheeseen liittyen ei suoraan riitä muuttumaan yhteiskunnassa vallitsevia arvoja tai toimintamalleja, jotka vaativat usein muuttuakseen pitemmän ajan. Yksittäisen henkilön kohdalla asenteiden muodostumiseen ja muuttumiseen ovat yhteydessä esimerkiksi hänen arvomaailmansa, ja jo olemassa olevat asenteet, jotka määrittelevät sen miten uudet tiedot aiheeseen liittyen otetaan vastaan. (Ibarracin, Shavitt. 2018, 303–304)

Nykyaikana luontoon ja ympäristöön liittyvää tietoa on saatavilla paljon eri lähteistä.

Ympäristöasiat ja niihin vaikuttaminen näkyvät monella eri yhteiskunnan osa-alueella.

Sosiaalinen media on mahdollistanut täysin uuden informaatiokanavan, jossa informaation levittäminen tai omien mielipiteiden kertominen ei vaadi asiantuntijuutta tai tieteellisiä todisteita tuekseen, minkä takia riski myös disinformaatiolle on kasvanut. Ihmiset siis joutuvat jatkuvasti käsittelemään eri lähteistä saamaansa tietoa kriittisesti, jotta he pystyvät muodostamaan omia mielipiteitä ja asenteita aiheeseen liittyen. He myös tekevät tietoisia tai tiedostamattomia päätöksiä valitessaan informaatiota, joka sopii heidän arvomaailmaansa.

Toisaalta ympäristöasenteiden muodostuminen ei ole läheskään aina tavoitteellista tai tiedostettua toimintaa. Esimerkiksi pelkästään lapsuudessa koettu vuorovaikutus luonnon kanssa erilaisten aktiviteettien parissa on johtanut ympäristömyönteisempään asenteeseen ja käyttäytymiseen aikuisiällä. (Wells, Lekies. 2006, 14)

3.2 Suomalaisen ympäristöasenteet

Suomalaisten ympäristöasenteita on selvitetty useilla erilaisilla kyselytutkimuksilla.

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on selvittänyt suomalaisten ympäristöasenteita jo

vuodesta 1984. Vuonna 2019 EVAN arvo- ja asennetutkimuksen osallistui 2059 vastaaja iältään 18–70 vuotta. Kyselyyn vastanneista 55 % oli valmis tinkimään elintasostaan saaste- ja ympäristöongelmien vähentämiseksi. 61 % vastaajista taas oli valmis ilmastotekoihin, jos varmistettaisiin, että myös muut kansalaiset ryhtyvät niihin. Vastaajilta kysyttiin myös, kuinka mahdollisena he pitäisivät eri ilmastotekojen toteuttamisen nykyisessä elämäntilanteessaan. 70 % piti henkilökohtaisten hyödykkeiden kuten vaatteiden kulutuksen puolittamista täysin tai osittain mahdollisena. Yli puolet vastaajista piti energiankäytön vähentämistä kotitaloudessa sekä lentomatkestämisen päästöjen hyvitys lisämaksun avulla mahdollisina tapoina vaikuttaa. Ruokavaliota ja yksityisautoilua koskevat ilmastoteot nähtiin kaikkein epätodennäköisimpinä vaikutuskeinoina. Esimerkiksi 62 % vastaajista piti yksityisautoilun lopettamista lähes tai täysin mahdottomana. (Metelinen. 2019, 5–7)

Vuonna 2018 julkaistussa Helsingin ja Vantaan kaupungin yhteisessä kyselytutkimuksessa selvitettiin aikuisväestön ympäristöasenteita ja –käyttäytymistä. Kyselyyn osallistui 1560 alueen asukasta. Suurin osa vastaajista oli perillä ympäristöön liittyvistä ongelmista kuten ilmastonmuutoksesta. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin asukkaiden toimintaa ympäristön hyväksi ja millä tavoin koettuihin ongelma-kohtiin pyrittiin vaikuttamaan. Tuloksissa näkyi, että suuri osa vastaajista oli perillä ympäristöongelmista. Esimerkiksi suurin osa koki ilmastonmuutoksen vaikutukset kielteisinä ja oli sitä mieltä, että ilmastonmuutos on ihmisen aiheuttamaa. Vastaajat olivat lisäksi valmiita vaikuttamaan ongelma-kohtiin esimerkiksi kulutustottumuksia muuttamalla tai maksamalla lisää veroja. Toisaalta vastauksissa näkyi myös epäusko oman toiminnan vaikutuksiin ja haluttomuus vaikuttaa asioihin, jos se hankaloitti omaa elämää (Hirvonen, Vanhatalo, 2018, 32–34). Vastaajat olivat siis pääosin tietoisia ympäristöongelmista, mutta se ei kaikissa tilanteissa heijastunut heidän käytökseensä. Suurin osa suomalaista on tietoisia ympäristöongelmista, ja he ovat myös valmiita vaikuttamaan niihin omalla toiminnallaan ja käytöksellään. Toisaalta suomalaiset ovat epävarmoja siitä, kuinka paljon he pystyvät valinnoillaan vaikuttamaan, mistä saattaa kummuta toive kaikkien yhtäläisestä osallistumisesta. Vaikuttamishalukkuutta vähensi myös, jos teot hankaloittivat tai vaikeuttivat omaa elämää ja arkea. (Hirvonen, Vanhatalo, 2018, 32–34).

3.3 Nuorten ympäristöasenteet

Nuoret käyttävät paljon erilaisia medioita vapaa-ajallaan ja vastaan ottavat paljon informaatiota. Ympäristöasioista tiedottaminen ei ole enää pelkästään valtamedioiden tai koulun tehtävä, vaan aihetta käsitellään myös monen muun tahon ja yksityishenkilön toimesta. Esimerkiksi ruotsalainen ympäristöaktivisti Greta Thunberg käsittelee ympäristöasioita sosiaalisen median tileillään, joilla on miljoonia seuraajia ympäri maailmaa. Hän on myös käynyt aiheesta julkista keskustelua useiden korkeiden tahojen kanssa, mistä on uutisoitu maailmanlaajuisesti. Myös lähipiiriltä voidaan oppia arvoja tiedostetusti tai tiedostamatta. Nuorten tiedot luontoon ja ympäristöön liittyen rakentuvat monen hyvinkin erilaisen lähteen kautta ja on vaikea eritellä millä on eniten yhteyttä nuorten asenteiden kehittymiseen. Aiheeseen liittyvien tietojen kuitenkin tiedetään toimivan pohjana nuorten asenteiden kehittymiselle ja halulle vaikuttaa kokemuksiinsa epäkohtiin. (Ratinen ym. 2019, 5)

Nuorten mielipiteitä ja asenteita ympäristöasioissa on tutkittu jo pitkään. Keväällä 2001 kerätyssä kyselyaineistossa tutkittiin 16–20 -vuotiaita nuoria. Jo silloin suurin osa nuorista

tunnisti kulutuksen ja ympäristöongelmien yhteyden ja oli sitä mieltä, että ympäristöongelmista ei puhuta liikaa. Suurin osa myös uskoi omiin vaikutus mahdollisuuksiin ympäristön tilan kohentamiseksi. Omien kulutuspäätösten ympäristövaikutuksista oli kuitenkin kiinnostunut vain 34 % tytöistä ja 18 % pojista. Tästä huolimatta puolet vastaajista oli valmis laskemaan omaa kulutustasoaan ympäristön hyväksi. (Autio, Wilska 2003) Piispan ja Myllyniemen artikkelissa ”Nuoret ja ilmastonmuutos, Tiedot, huoli ja toiminta Nuorisobarometrien valossa” käsiteltiin samoja aiheita vuosien 2016 ja 2018 Nuorisobarometrien aineistojen avulla. Tulosten mukaan enemmistö nuorista oli huolissaan ympäristön tilasta ja ilmastonmuutoksesta ja oli sitä mieltä, että kulutusta ja tuotantoa tulisi vähentää ympäristöongelmien vuoksi. Nuoret myös näkivät maapallon rajallisuuden esteenä jatkuvalla talouskasvulla. He pitivät aineellista hyvinvointia vähemmän tärkeänä kuin esimerkiksi ympäristön tilaa. Ilmastonmuutokseen liittyvä huoli oli noussut nuorten keskuudessa korkealle tasolle ja se oli suurin epävarmuutta ja turvattomuutta aiheuttava tekijä. Nuoret olivat valmiita vaikuttamaan asioihin pääasiassa kuluttamalla ekologisesti, mutta huoli ympäristöasioista näkyi lisäksi aktiivisuutena yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa ja järjestötoiminnassa. Artikkelissa kuitenkin todettiin, että nuorten huoli ei vielä merkittävästi näkynyt heidän toiminnassaan. (Piispa, Myllyniemi. 2019)

Nuoret ovat osoittaneet huoltaan ympäristöä kohtaan esimerkiksi vuoden 2019 kansainvälisessä ilmastolakossa, joka näkyi useilla paikkakunnilla ympäri Suomea. (Yle uutiset. 27.9.2019) Nuoret ovat kuitenkin säilyttäneet toiveikkuutensa tulevaisuutta kohtaan kaikesta huolimatta. (Piispa, Myllyniemi. 2019) Nuorten mielipiteet ja asenteet saattavat siis näkyä tulevaisuudessa yhä enemmän heidän äänestyskäyttäytymisessään ja sitä kautta myös valtion päätöksenteossa. Tätä oletusta tukevat esimerkiksi vuoden 2019 nuorisovaalien tulokset, jossa vihreät nousi eduskunnan suurimmaksi puolueeksi. Samoissa vaaleissa perussuomalaiset ja kokoomus olivat seuraavaksi suurimmat puolueet vain muutaman prosenttiyksikön vihreitä perässä, mikä kertoo osaltaan myös selkeistä arvo- ja mielipideeroista nuorten keskuudessa. (Yle uutiset 8.4.2019) Kansainvälisen ICCS- tutkimuksen tuloksista näkyi myös nuorten halu vaikuttaa konkreettisesti. Tutkimuksessa tutkittiin nuorten yhteiskunnallisia tietoja, osallistumista ja asenteita. Suomalaisista nuorista 82% piti hyvin tai melko tärkeänä sitä, että ottaa osaa ympäristönsuojeluun ja 90% piti hyvin tai melko tärkeänä sitä, että tekee itse jotakin luonnonvarojen suojelemiseksi. (Mehtäläinen, Niilo-Rämä, Nissinen, 2017, 55)

Nuorten ympäristöasenteissa ja käytöksessä on tapahtunut muutoksia viimeisen 20 vuoden aikana. Nuoret ovat jo pitkään tiedostaneet ympäristöön liittyviä ongelmia ja olleet huolissaan niistä. Nykyään he ovat yhä valmiimpia toimimaan ympäristön hyväksi ja tinkimään jopa omassa elintasossaan. He ovat myös tehneet huolensa näkyväksi ja vaatineet muutoksia. Ympäristöasiat vaikuttavat olevan tärkeä osa suomalaisten nuorten arvomaailmaa. Nuorten kiinnostusta ympäristöasioita kohtaan ei voida silti pitää uutena ilmiönä. Jo 1980-luvun arvotutkimuksissa havaittiin, että ympäristönsuojelun arvostus on suurinta nuorissa ikäryhmissä ja aineellisen hyvinvoinnin tärkeys kasvaa vasta iän myötä (Uusitalo 1986).

3.4 Ympäristöasenteet ja opetussuunnitelma

Nuorten tiedot ja asenteet ympäristöasioihin liittyen rakentuvat myös koulussa. Koulussa ympäristöön ja luontoon liittyviä sisältöjä käsitellään eniten ympäristöopissa, jossa yhdistyy maantieteen, biologian, terveystiedon, kemian ja fysiikan sisältöjä. Ympäristöön ja luontoon liittyviä sisältöjä käydään läpi kaikilla luokka-asteilla ikäryhmälle sopivalla tavalla. (POPS 2014, 265) Perusopetuksen opetussuunnitelmassa on avattu ympäristöopin tehtävää oppiaineena. Ympäristöopin opetus toimii pohjana oppilaiden tuleville luonnontieteiden opinnoille, joten keskiössä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luontoa, rakennettua ympäristöä, niihin liittyviä ilmiöitä sekä itseään ja muita ihmisiä. Opetussuunnitelmassa on lisäksi mainittu tärkeitä sisältöalueita, joita tulisi käsitellä oppilaiden kanssa oppimistavoitteiden saavuttamiseksi. Tärkeissä sisältöalueissa mainitaan esimerkiksi:

S5 luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut

S6 kestävän tulevaisuuden rakentaminen.

S6- sisältöalueessa mainitaan heti ensimmäisenä luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, mitkä ovat tuttuja aiheita myös mediasta. (POPS 2014, 268–269) Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin on listattu erikseen seuraavat arvoihin ja asenteisiin liittyvät tavoitteet:

T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle. (POPS 2014, 266)

Opetuksen tavoitteissa näkyy siis tiettyjä ympäristöön ja luontoon liittyviä arvoja ja asenteita. Ympäristöarvot voivat näkyä koulun arjessa myös konkreettisemmin kuten vihreälippu toimintana, kasviruokapäivinä tai luokan kierrätyspisteinä. Vaikka koulujen opetuksella on tässä sisältöalueessa tietty arvo- ja asennepohja, opetuksen sisältö perustuu tieteelliseen näyttöön ympäristöstä ja sen suojelusta. Tärkeä tavoite kaikessa opetuksessa on tukea oppilaan omaa kriittistä ajattelua, ja mahdollistaa oppilaalle omien johtopäätöksien ja mielipiteiden muodostaminen.

Koulussa siis käsitellään ympäristöön ja luontoon liittyviä sisältöjä laajasti eri tieteiden ja näkökulmien avulla. Opetussuunnitelmassa myös käsitellään esimerkiksi ilmastonmuutosta ja biodiversiteettikatoa ilmiöinä ja tiedostetaan ihmisten toiminnan vaikutus kyseisiin ilmiöihin. Lisäksi oppilaita kannustetaan tarkastelemaan omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia kestävän kehityksen näkökulmasta. Kaikessa opetuksessa tavoitteena on itsenäisen ajattelijan kasvattaminen ja myös siihen liittyviä taitoja kuten omien mielipiteiden esittämistä ja niiden perustelemista harjoitellaan koulussa. (POPS 2014, 265–269) Koulu voi olla monelle nuorelle ensimmäinen paikka, jossa hän pääsee kunnolla tutustumaan ympäristöä ja luontoa koskevaan tietoon. Koulun tavoitteena on siis tarjota oppilaalle tieteeseen perustuvaa tietoa eri aihealueista, mutta myös välineet omien mielipiteiden muodostamiseen saatavilla olevan tiedon pohjalta.

4 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa pyritään selvittämään alakoululaisten suhdetta luontoon. Nuorten luontosuhde rakentuu monen eri asian summasta ja sen takia tutkimuksessa on pyritty ottamaan huomioon nuoren sosiaalinen ympäristö, hänen kiinnostuksen kohteensa ja hänen luontokokemustensa laatu. Luontosuhteen mahdolliseen periytymiseen ja perheen rooliin luontosuhteen rakentumisen mahdollistajana on myös haluttu kiinnittää huomiota. Tutkimuksessa on pyritty huomioimaan mahdollisimman laajasti eri osa-alueita, koska luontosuhde rakentuu jatkuvasti osana nuoren jokapäiväistä elämää. (Schultz. 2002) Luontosuhteella halutaan kuvata yksittäisen nuoren suhdetta luontoa kohtaan. Tämä suhde voi rakentua monella eri tapaa ja se tarkoittaa sekä nuoren suhdetta lähiluontoa kohtaan että suhdetta luontoon laajemmin.

Tutkimuksen tavoitteena on myös selvittää nuorten ympäristöasenteita. Luontoon ja ympäristöön liittyvää informaatiota on nykyään saatavilla paljon ja eri lähteet ja tahot käsittelevät samoja aihepiirejä omista näkökannoistaan. Nuori saa tietoa ympäristöasioista esimerkiksi koulusta, eri medioista ja lähipiiristään. Eri lähteet käsittelevät ympäristöä ja luontoa eri kontekstissa ja omien tavoitteidensa mukaisesti. Informaatiotulvasta johtuen nuori joutuu jatkuvasti pohtimaan lähteen luotettavuutta ja puolueettomuutta. Tässä tilanteessa täysin omien mielipiteiden muodostaminen voi olla haastavaa. Ihmisten asenteet eri aiheisiin rakentuvat jatkuvasti ja monet eri tekijät voivat olla yhteydessä niihin. Tavoitteena on selvittää, millaisia ympäristöasenteita nuorilla on. Nuorten ympäristöasenteita on pyritty selvittämään heidän ikätasolleen sopivilla kysymyksillä. Nuorilta on kysytty heidän mielipidettään esimerkiksi ympäristöongelmia, ympäristönsuojelua ja ympäristövaikuttamista kohtaan. Heille on myös annettu mahdollisuus kertoa, millaisia valintoja he olisivat valmiita tekemään ympäristön hyväksi.

Aiemmin on jo todettu, että ympäristötiedot luovat pohjan asenteiden ja arvojen kehitykselle ja lisäävät nuoren valmiuksia toimia ja vaikuttaa ympäristöasioissa. (Ratinen, Kinni, Muotka, Sarivaara. 2019, 5) Tässä tutkimuksessa on tarkoitus keskittyä tietojen sijaan nimenomaan luontosuhteen ja ympäristöasenteiden yhteyksiin. Tutkimukseen on valittu alakoululaisia, koska heidän luontosuhteensa ja asenteensa ympäristöasioihin ovat vielä kehittymässä. Aiemmat tutkimukset keskittyvät useimmiten teini-ikäisiin tai aikuisiin. Tutkimuksen avulla on mahdollista saada uutta tietoa siitä, kuinka varhaisessa vaiheessa nuorten luontosuhteet ja ympäristöasenteet alkavat kehittyä. Lisäksi tutkimuksessa on tarkoitus tarkastella

luontosuhteen ja ympäristöasenteiden välisiä yhteyksiä vertaamalla nuorten luontosuhdetta ja ympäristöasennetta toisiinsa. Tutkimuksessa tiedostetaan, että ympäristötiedoilla voi olla yhteyttä ympäristöasenteisiin, mutta tässä tutkimuksessa huomiota kiinnitetään nimenomaan nuorten luontosuhteeseen ja ympäristöasenteisiin sekä niiden väliseen yhteyteen. Tämä tarjoaa mahdollisesti uutta tietoa ympäristöasenteiden rakentumisesta. Tutkimuksen oletuksena on se, että nuoren luontosuhteella on yhteyttä hänen ympäristöasenteisiinsa. Esimerkiksi jos nuori kokee luonnon tärkeäksi osaksi omaa elämäänsä, hän on myös valmis tekemään valintoja ja päätöksiä luonnon hyvinvoinnin hyväksi.

1. Millaisia ovat nuorten luontosuhteet?

2. Millaisia ovat nuorten ympäristöasenteet?

3. Millaisia yhteyksiä luontosuhteiden ja ympäristöasenteiden välillä on?

5 Menetelmä

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksella, jonka avulla oli tarkoitus saada vastauksia tutkimusongelmiin. Tiedonkeruulomake laadittiin, niin että noin puolet kysymyksistä käsittelee luontosuhdetta ja toinen puoli käsittelee ympäristöasennetta. Tiedonkeruu suoritettiin keväällä 2022 alakoulun 5.- ja 6.- luokkalaisille. Kyselytutkimus mahdollisti sen, että tutkimusaineisto saatiin kerättyä nopeammin isommalta joukolta, jolloin saataisiin parempi kuva tutkittavien luontosuhteesta ja ympäristöasenteista. Kyselylomake laadittiin niin, että suurimpaan osaan kysymyksistä pystyi vastaamaan Likert-asteikolla, mikä mahdollisti nopeamman vastaamisen ja vastausten keräämisen kouluaihana niin, ettei nuorten koulupäivä häiriintynyt liikaa. Osaan kysymyksistä oli jätetty tilaa avoimille vastauksille, jolloin nuori pystyi halutessaan tarkentamaan vastaustaan.

5.1 Tiedonkeruulomake

Tiedonkeruulomakkeen avulla pyrittiin saamaan mahdollisimman kattavasti tietoa tutkimusaiheesta. Lomakkeen kysymyksissä pyrittiin huomioimaan tutkittavien ikä sekä tietotaso, jotta kysymykseen vastaaminen olisi vaivatonta ja he pystyisivät vastaamaan ja

käsittämään aiheita omasta näkökannastaan ilman, että kysymyksien ymmärtäminen muodostuisi ongelmaksi. Lomake sisälsi yhteensä 17 kysymystä itse aiheesta, mutta niiden lisäksi kysyttiin taustatietoina nuoren sukupuolta ja luokka-astetta. Koska tavoitteena oli tutkia sekä luontosuhdetta että ympäristöasennetta, noin puolet kysymyksistä käsitteli luontosuhdetta ja puolet ympäristöasennetta. Lomakkeessa ei kysytty oppilaan nimeä, joten siihen pystyi vastaamaan täysin anonyymisti.

Suurin osa kysymyksistä aseteltiin niin, että niihin pystyi vastaamaan 4- portaisella Likert – asteikolla. Tällä tavalla haluttiin maksimoida kerättävä tiedon määrä lyhyessä ajassa.

Kahdessa kysymyksessä oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Näissä kysymyksissä oli tarkoitus saada tietoa nuorten tavoista liikkua luonnossa ja tavoista vaikuttaa ympäristön hyvinvointiin, jolloin oli hyödyllistä saada tietoa myös siitä monella eri tavalla nuoret viettävät aikaa luonnossa ja kuinka monipuoliset ovat heidän tapansa toimia ympäristön hyväksi. Lisäksi muutamissa kysymyksissä oli avoimia vastausvaihtoehtoja, joiden avulla pyrittiin saamaan nuorten ääni paremmin kuuluvaksi. Näissä kysymyksissä oppilailla oli mahdollisuus kertoa esimerkkejä omasta toiminnastaan tai lisätä oma vastausvaihtoehto valmiiden vaihtoehtojen ulkopuolelta.

Luontosuhdetta käsittelevässä osiossa pyrittiin selvittämään kuinka tärkeäksi osaksi elämäänsä nuoret kokevat luonnon tai pitävätkö he sitä tärkeänä arvona. Lisäksi haluttiin tarkastella kuinka paljon nuoret viettävät aikaa luonnossa, millaisilla tavoilla ja kenen kanssa, sillä tutkimuksessa haluttiin ottaa huomioon myös luontosuhteen mahdollinen sosiaalinen ulottuvuus. Kysymyksissä pyrittiin huomiomaan myös se, että nykyaikana on mahdollista rakentaa luontosuhdetta myös virtuaalisesti, minkä takia luontovideoiden ja -tekstien kuluttaminen otettiin huomioon. Ympäristöasenteita käsittelevissä kysymyksissä haluttiin selvittää yleisesti nuorten asenteita ympäristöä ja sen suojelua kohtaan. Osa kysymyksistä käsitteli aiheita konkreettisemmin ja oppilailta kysyttiin esimerkiksi, kuinka halukkaita he olisivat vaikuttamaan ympäristön hyvinvointiin omilla valinnoillaan. Lisäksi haluttiin selvittää, millaisia vaikutustapoja nuoret olisivat valmiita käyttämään omassa elämässään.

5.2 Aineiston kerääminen

Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2022 tiedonkeruulomakkeella. Tiedonkeruu suoritettiin eräässä Varsinais- Suomalaisessa kaupungissa alakoulun 5. ja 6. luokkalaisille. 5. ja 6. luokkalaiset valittiin tutkimuskohteeksi, koska heillä on paremmat valmiudet käsitellä ja ymmärtää tutkimuksen aihetta ja termistöä kuin alakoulun nuoremmilla oppilailla.

Tutkimusaineiston keräämiseen pyydettiin etukäteen lupa kaupungin sivistysjohtajalta, joka konsultoi asiassa alueen alakoulujen rehtoreita. Kun sivistysjohtaja myönsi tutkimusluvan, yhteyttä otettiin alakoulujen opettajiin ja heiltä tiedusteltiin halukkuutta osallistua tutkimukseen. Alakoulujen opettajille lähetettiin perustiedot tutkimuksesta sekä huoltajille lähetettävä tutkimuslupahakemus. Tutkimukseen osallistuminen oli edelleen täysin vapaaehtoista ja opettajat ilmoittivat henkilökohtaisesti siitä, pystyykö heidän oma luokkansa osallistumaan tutkimukseen. Opettajan ilmoitettua halukkuudestaan osallistua tutkimukseen he olivat yhteydessä minuun ja sovimme ajankohdan tiedonkeruulle. Luokkien opettajat toimittivat tutkimuslupahakemuksen huoltajille joko sähköisesti tai paperisena ja huoltajat toimittivat vastauksensa oman lapsensa opettajalle. Opettajat toimittivat tiedot huoltajien vastuksista minulle, koska jokaiselta oppilaalta vaadittiin huoltajansuostumus tutkimukseen osallistumista varten.

Suoritin tiedonkeruun henkilökohtaisesti kouluilla. Tiedonkeruulomakkeen täyttö ja käytännönasiat ohjeistettiin oppilaille ennen paperisen tiedonkeruulomakkeen jakoa. Oppilaille kerrottiin tutkimuksen aiheesta ja heiltä varmistettiin, että he ovat ymmärtäneet miten tiedonkeruulomakkeeseen tulee vastata. Oppilaille annettiin reilusti aikaa lomakkeen täyttämistä varten. Lomakkeen täytön aikana oppilaat saivat viitata, jolloin kävin henkilökohtaisesti vastaamassa oppilaan kysymyksen lomakkeen täyttöön liittyen. Kun oppilas sai lomakkeen täytettyä, hän sain piirtää lomakkeen taakse hiljaisesti. Tällä pyrittiin välttämään ylimääräisen hälinän syntymistä, jolloin kaikilla osallistujilla oli mahdollisuus vastata rauhassa lomakkeen kysymyksiin. Lomakkeet kerättiin vasta kun kaikki oppilaat olivat valmiita.

5.3 Etiikka

Tutkimusetiikkaan kiinnitettiin huomiota alusta asti. Tutkimuksen aihetta mietittiin oppilaan näkökannasta ja pyrittiin ottamaan huomioon aiheen ja tulevien tutkimuskysymysten henkilökohtaisuus oppilaalle. Tutkimus haluttiin toteuttaa nimenomaan alakoulun oppilaille, koska useimmiten tämän kaltaiset tutkimukset painottuvat vanhempiin nuoriin, koska heillä saattaa olla paremmat valmiudet käsitellä tutkittavia aiheita. Tutkimuksen toteuttaminen alakouluikäisille toi tuoreen näkökannan, mutta samalla tutkittavien ikä tuli huomioida tutkimuksen toteutuksessa. Aiheet ja kysymykset tuli asetella nuorten ikään sopiviksi, eivätkä ne saaneet sisältää tiedollisesti tai henkisesti liian haastavia sisältöjä. Tutkimukseen valittiin sellaisia sisältöjä, jotka olivat oppilaalle todennäköisesti jo tuttuja ja sisältyivät suurilta osin alakoulun opetussuunnitelmaan. Sisältöjen valinnassa käytettiin opetussuunnitelman lisäksi ajankohtaisia tieteellisiä sekä viihteellisiä lähteitä. Tavoitteena oli, että oppilas pystyy ymmärtämään sekä käsittelemään tutkimuksen sisältöä ja termistöä ilman ongelmia. Esimerkiksi ympäristöahdistusta koskeva kysymys jätettiin pois tiedonkeruulomakkeesta, koska sen tutkiminen olisi vaatinut termin parempaa avaamista nuorille ja aihe olisi muutenkin voinut olla liian henkilökohtainen alakouluikäiselle.

Kävin suorittamassa tiedonkeruun henkilökohtaisesti kouluissa, jolloin pystyin huolehtimaan, että lomakkeen täyttö ohjeistettiin aina samalla tavalla. Tiedonkeruuta suoritettaessa nuorille kerrottiin, että kyse ei ole kokeesta tai muutenkaan heidän kouluunsa liittyvästä projektista, eikä se tule vaikuttamaan esimerkiksi heidän ympäristöopin arvosanaansa. Heitä kannustettiin vastaamaan täysin oman mielipiteensä mukaan ja heille yritettiin tehdä mahdollisimman selväksi se, ettei tässä tilanteessa ole oikeita tai vääriä vastauksia. Nuoret vastasivat lomakkeeseen täysin anonyymisti, jolloin vastauksia ei ollut mahdollista yhdistää jälkeempään vastaajaan. Lisäksi pidettiin huolta siitä, että jokaisella nuorella oli vastausrauha.

Aineistoa käsiteltäessä vastasin henkilökohtaisesti paperisten lomakkeiden siirtämisestä SPSS- tilastojenkäsittelyohjelmaan. Jokainen vastaaja koodattiin numerotunnisteella, jolloin pystyttiin tarvittaessa tarkastamaan paperilomakkeen ja sähköisten vastausten vastaavuus. Tietoja käsiteltäessä pidettiin huolta tietoturvallisuudesta. Paperiset lomakkeet ja sähköiset vastaukset tullaan tuhoamaan, kun opinnäytetyö on hyväksytty.

6 Aineiston käsittely

Tiedonkeruulomakkeen avulla pyritään saamaan vastauksia tutkimusongelmiin. Tavoitteena on saada käsitys siitä, mitkä eri taustamuuttujat ovat yhteydessä nuorten luontosuhteeseen ja ympäristöasenteeseen. Saatu data syötettiin IBM:n SPSS 27- tilastokäsittelyohjelmaan, jonka avulla pystyttiin tarkastelemaan eri muuttujien välisiä yhteyksiä. Tutkimusaineisto kerättiin paperisella tiedonkeruulomakkeella ja tutkimukseen osallistui yhteensä 60 nuorta eräästä Varsinais-Suomalaisesta kaupungista. Tutkimuslomake sisälsi yhteensä 18 kysymystä, joista kolme koski taustatietoja (sukupuoli, luokka ja ympäristöopista pitäminen), seitsemän kysymystä käsitteli nuorten luontosuhdetta ja kahdeksan nuorten ympäristöasenteita.

Aineisto siirrettiin käsin SPSS- tilastojenkäsittelyohjelmaan. Aineistoa siirrettäessä kaksi vastauslomaketta jouduttiin hylkäämään, koska ne oli täytetty puutteellisesti, minkä takia lopullinen otanta oli 58 nuorta. Kun aineisto oli siirretty kokonaisuudessaan, jokainen sarake nimettiin yksilöidysti. Jokaiselle vastaajalle annettiin oma ID-numero, joka vastasi kysymyslomakkeeseen kirjattua numeroa. Näin varmistuttiin siitä, että vastaajien vastaukset pysyivät järjestyksessä. Tämä mahdollisti myös tiedonkeruulomakkeen ja sähköisten vastausten yhdistämisen toisiinsa jälkeenpäin, jos aineiston käsittelyn aikana olisi ilmennyt ongelmia tai sähköinen aineisto olisi jostain syytä osittain tuhoutunut. Aineiston muuttujat pidettiin selvyuden vuoksi samassa järjestyksessä kuin ne olivat tiedonkeruulomakkeessa ja ne koodattiin lomakkeen kysymysnumeroiden avulla. Kolme ensimmäistä muuttujaa (sukupuoli, luokka ja ympäristöopista pitäminen) olivat taustatietoja. Luontosuhdetta koskevat kysymykset koodattiin tunnisteella LUO ja ne yksilöitiin kysymyslomakkeen numeroiden avulla (LUO2, LUO3... ja LUO9). Ympäristöasenteita koskevat kysymykset koodattiin tunnisteella YASEN ja ne yksilöitiin samalla tavalla (YASEN10, YASEN11... ja YASEN17). Lomakkeen kysymyksiin pystyi vastaamaan neliportaisella Likert-asteikolla ja vastaukset saivat numeroarvoja välillä 1–4. Vaihtoehdot olivat useimmissa kohdissa samaa mieltä, osittain samaa mieltä, osittain eri mieltä ja eri mieltä, joissain kohdissa vastausvaihtoehdot jouduttiin muokkaamaan kysymykseen sopivimmiksi. Lomakkeen kysymyksistä kolme olivat käänteisiä, mutta ne käännettiin jo aineiston siirron yhteydessä.

Tämän jälkeen aineistosta otettiin frekvenssit, jotta pystyttiin varmistumaan siitä, että kaikki kohdat oli syötetty oikein eikä aineistossa ollut puuttuvia arvoja tai virhelyöntejä.

Frekvenssien ottaminen kuulu kuvaileviin tilastollisiin menetelmiin, joiden avulla pyritään

tiivistämään aineistoa numeeriseen ja helpommin ymmärrettävään muotoon. (Nummenmaa. 2021, 106) Yhteenvetotilastosta pystyttiin näkemään, miten nuorten vastaukset olivat jakautuneet kunkin kysymyksen kohdalla. Aineiston kaikille muuttujille laskettiin korrelaatiot Pearsonin menetelmää käyttäen ja niistä muodostettiin korrelaatiotaulukko.

Korrelaatiotaulukosta pystytään suoraan näkemään miten yksittäiset muuttujat korreloivat toistensa kanssa eli kuinka paljon ne ovat toisistaan riippuvaisia. Korrelaatio kuvaa kahden muuttujan välistä riippuvuuden astetta. Jos korrelaatio on voimakasta, toisen muuttujan arvosta pystytään päättämään toisen muuttujan arvo melko täsmällisesti. Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokerroin (r) kertoo riippuvuuden asteen ja se saa numeroarvoja välillä -1 ja 1. On tärkeä tunnistaa tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot, sillä jos korrelaatio on satunnaista tai liian pientä sen avulla ei voida tehdä luotettavia päätelmiä. (Nummenmaa. 2021, 383)

Luontosuhteen ja ympäristöasenteen välisten yhteyksien tutkimiseksi muodostettiin summamuuttujat molemmille muuttujille. (taulukko 1.) Summamuuttujaksi nimitetään muuttujaa, jonka arvot on saatu laskemalla yhteen useiden erillisten, mutta samaa ilmiötä mittaavien muuttujien arvot. Summamuuttujan avulla pysytään tarkastelemaan kerralla useampaa kuin yhtä muuttujaa. Summamuuttujaa ei voida kuitenkaan muodostaa satunnaisesti eri muuttujista vaan niiden täytyy luotettavasti mitata samaa asiaa eli olla toisistaan riippuvaisia. (Nummenmaa. 2021, 272) Tämän takia summamuuttujia muodostaessa lasketaan Cronbachin alfa, joka kertoo aineiston konsistenssin eli sen kuinka yhtenäinen muuttujien muodostama joukko on. Cronbachin alfa lasketaan yhdistettävien muuttujien välisten korrelaatioiden avulla ja se saa arvoja välillä 0–1. Jotta summamuuttujaa voidaan pitää luotettavana, Cronbachin alfan täytyy olla vähintään 0,7. Aineisto ei ollut kokonaisuudessaan tarpeeksi yhtäläinen summamuuttujien muodostamiseen, joten muuttujia jouduttiin rajaamaan, jotta konsistenssi olisi halutulla tasolla. Muuttujia rajatessa pyrittiin kiinnittämään huomiota siihen, että valitut muuttujat kuvaisivat mahdollisimman kattavasti sekä luontosuhdetta ja ympäristöasennetta ja niissä olevaa vaihtelua, jolloin aineiston validiteetti ei kärsisi. (www.fsd.tuni.fi) Rajaamisesta huolimatta summamuuttujien konsistenssi jäi vähän halutun tason alapuolelle. (taulukko 2.) Luontosuhteen summamuuttuja muodostettiin seuraavista muuttujista: luonnon pitäminen tärkeänä osana elämää (LUO2), nauttiminen luonnossa vietetystä ajasta (LUO3), luonnossa liikkumisen aktiivisuus (LUO4), luontotekstien kuluttaminen (LUO7) ja luontovideoiden kuluttaminen (LUO8). Ympäristöasenteen summamuuttuja muodostettiin seuraavista muuttujista: luonnonsuojelun pitäminen tärkeänä

(YASEN10), Kiinnostus luonnonsuojelua kohtaa (YASEN12), asenne ilmastonmuutosta kohtaan (YASEN14), aktiivisuus vaikuttaa ympäristön hyvinvointiin (YASEN16) ja omat tavat vaikuttaa ympäristön hyvinvointiin (YASEN17). Eri ryhmien vertailuja toteutettiin T-testin avulla. T- testit perustuvat keskiarvon keskivirheen käyttöön jakaumia vertaillessa. Aineiston käsittelyssä käytettiin riippumattomien otosten t-testiä, mikä tarkoittaa, että yksi tutkittava kuului vain jompaankumpaan ryhmään. (Nummenmaa. 2021, 304)

Taulukko 1. Muodostettujen summamuuttujien tiedot

	Alpha	Lkm.	Min.	Max.	Ka.	Kh.	Vinous	Huipukkuus
LUO summamuuttuja	0,63	5	1,60	3,60	3,02	0,41	-0,70	1,11
YASEN summamuuttuja	0,65	5	1,60	4,00	3,21	0,50	-0,74	0,59

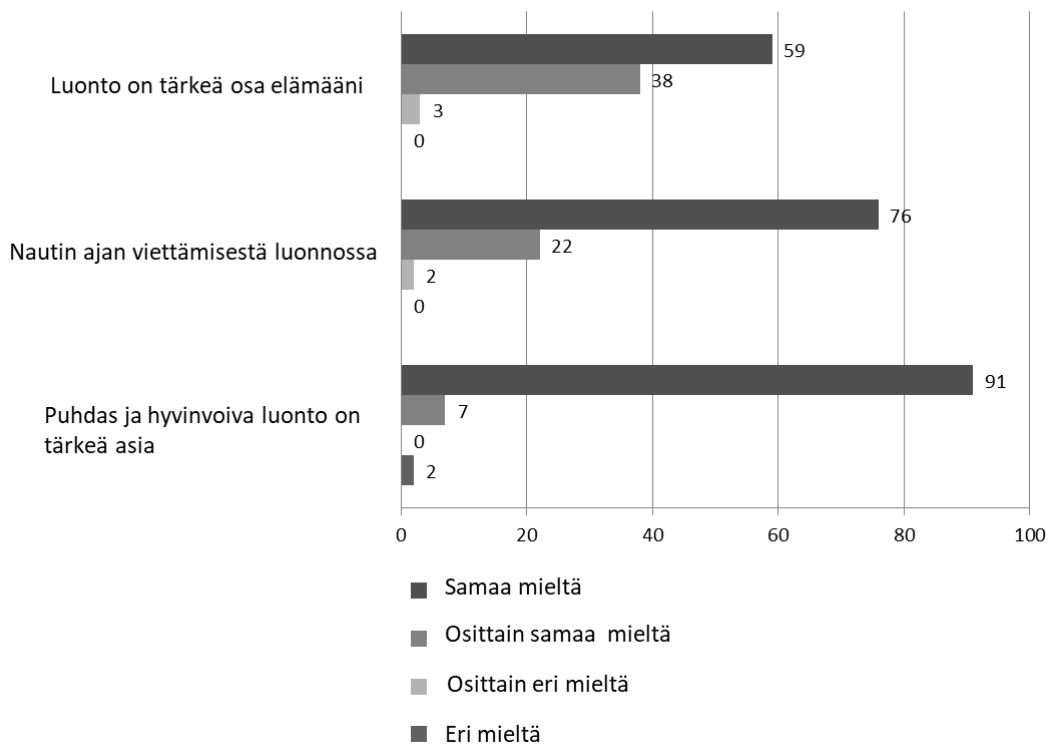
7 Tulokset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää millaisia luontosuhteita ja ympäristöasenteita nuorilla on. Näitä kahta ulottuvuutta verrattiin toisiinsa, jotta saataisiin käsitys niiden välisistä yhteyksistä. Lisäksi haluttiin saada parempi kuva luontosuhteiden ja ympäristöasenteiden rakenteesta ja siitä mitkä tekijät ovat tärkeitä juuri nuorille.

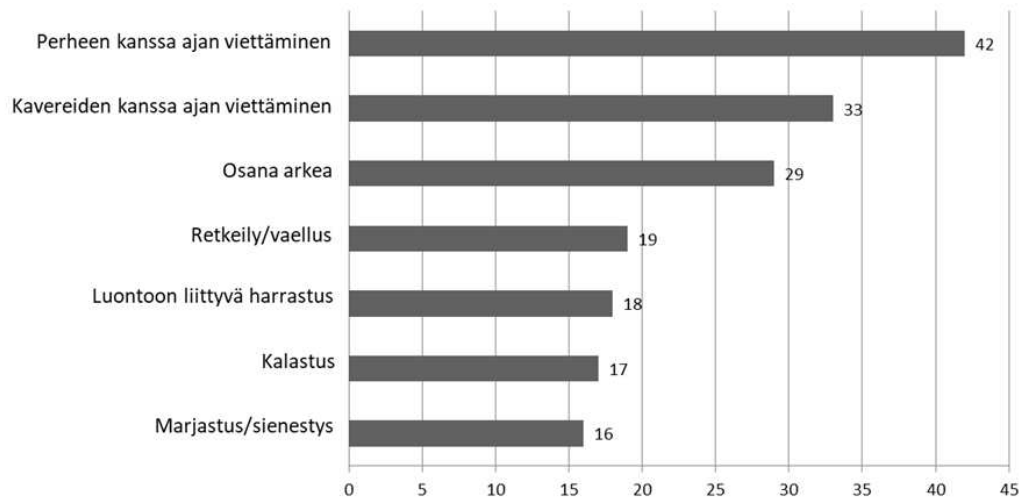
7.1 Nuorten luontosuhteet

Tutkimuksessa pyrittiin saamaan käsitys nuorten luontosuhteesta erilaisten osa-alueiden avulla. Kun kysyttiin nuorten mielipiteitä luonnosta ja sen merkityksestä heille, saatiin seuraavia tuloksia. Nuoret arvostivat puhdasta luontoa, pitivät sitä tärkeänä osana elämäänsä ja nauttivat ajan viettämisestä luonnossa. Kaikissa näissä kysymyksissä lähes kaikki nuoret valitsivat vaihtoehdon “samaa mieltä” tai “osittain samaa mieltä” eli nämä vastaukset olivat positiivisesti latautuneita. Jos tarkastellaan vastuksia vielä tarkemmin, 57 %:lle nuorista luonto oli tärkeä osa elämää, 76 % nuorista nautti ajan viettämisestä luonnossa ja 91 % nuorista piti puhdasta ja hyvinvoivaa luontoa tärkeänä arvona. Nuorten asenteet ja mielipiteet luontoa kohtaan olivat siis lähes kokonaan myönteisiä. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Nuorten vastauksien prosenttiosuuksia luontoon liittyen.

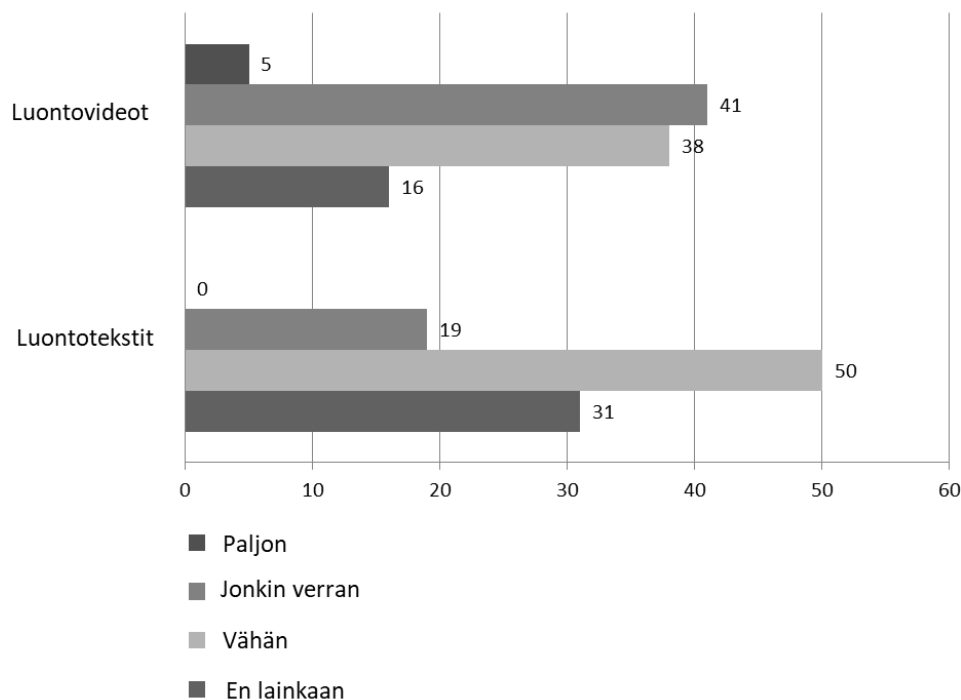
Nuoret olivat yhteydessä luontoon myös konkreettisesti usealla eri tavalla. 64 % nuorista kertoi liikkuvansa luonnossa useita kertoja viikossa ja 31 % kerran viikossa, eli peräti 95 % nuorista liikkui viikoittain luonnossa. Tutkimuksessa haluttiin lisäksi selvittää millaisilla tavoilla nuoret viettävät aikaa luonnossa. Lomakkeessa oli annettu valmiiksi 7 eri vastausvaihtoehtoa ja yksi täysin avoin vastausvaihtoehto, johon pystyi kirjoittamaan haluamansa tavan viettää aikaa luonnossa. Lisäksi “luontoon liittyvä harrastus” kohdassa oli avoin tila harrastuksen kirjoittamista varten. Nuoret saivat valita useamman vastausvaihtoehdon, jolloin saatiin samalla tietoa, kuinka monipuolisesti nuoret viettävät aikaa luonnossa. Nuorten vastaukset vaihtelivat välillä 1–6, tapaa liikkua luonnossa. Luonnossa liikkumisen tapojen suosituin määrä oli 3 ja keskiarvo 3,06. Suosituin tapa liikkua luonnossa oli perheen kanssa ajan viettäminen, jonka valitsi 42 nuorta. Seuraavaksi suosituimpia olivat kavereiden kanssa ajan viettäminen sekä liikkuminen luonnossa osana arkea esim. koulumatkan aikana tai koiran kanssa ulkoillessa. (Kuvio 2.) Nuorille luonnossa ajan viettäminen on siis usein sosiaalinen ja varsin arkinen tapahtuma. Noin kolmannes nuorista valitsi myös konkreettisempia tapoja viettää aikaa kuten retkeily/vaellus, kalastus, marjastus/sienestys ja luontoon liittyvä harrastus. (Kuvio 2.) Retkeily ja vaellus oli näistä tavoista suosituin, mikä käy järkeen, sillä esimerkiksi korona aikana kotimaan matkailu on lisääntynyt ja kansallispuistojen kävijämäärät ovat olleet ennätysellisen korkeita. Kalastuksen, marjastuksen ja sienestyksen suosio nuorilla on mielenkiintoinen tulos, sillä ne eivät ole olleet kaikissa tutkimuksissa nuorten suosiossa. Luontoon liittyvissä harrastuksissa oli mainittu esimerkiksi ratsastus, frisbeegolf, geokätköily, lemmikkien kanssa harrastaminen, suunnistus, partio ja jopa metsästys. Täysin avoimeen vastausvaihtoehtoon vastasi kaksi nuorta, mutta heidän vastauksensa olivat molemmat luontoon liittyviä harrastuksia. Suurin osa nuorista siis koki luonnon tärkeäksi osaksi elämäänsä ja nautti ajan viettämisestä luonnossa. He myös liikkuivat luonnossa melko aktiivisesti, ja heillä oli useita erilaisia tapoja liikkua ja harrastaa luotoympäristössä. Nuorten arvomaailmasta kertoo se, että 91 % piti puhdasta ja hyvinvoivaa luontoa tärkeänä.

Kuvio 2. Nuorten tapoja viettää aikaa luonnossa.

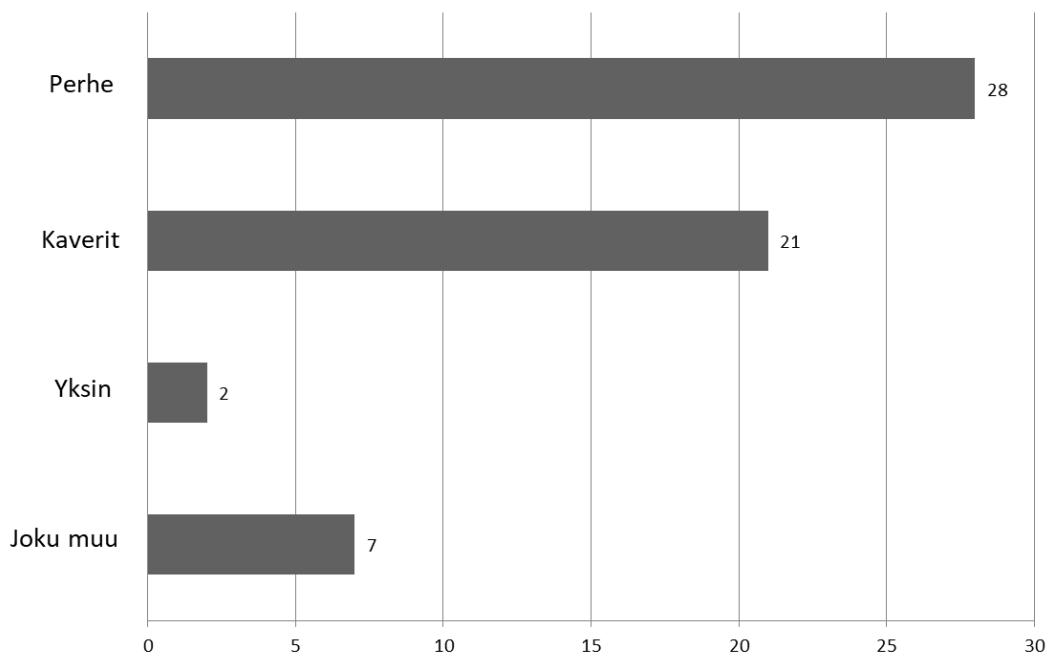
Tutkimuksessa pyrittiin huomioimaan myös luontosuhteen rakentuminen virtuaalisen ympäristön avulla. Nuorilta kysyttiin kuluttavatko he luontotekstejä tai luontovideoita. Luontoteksteissä annettiin esimerkiksi sanomalehdet, verkkolehdet ja some, jotta he saivat käsityksen mitä kysymyksellä tarkoitettiin. Luontovideoissa annettiin esimerkiksi TV, netflix, YouTube ja TikTok. Molemmissa kysymyksissä oli jätetty tilaa esimerkkien kertomiselle.

Luontosuhteen rakentaminen virtuaalisessa ympäristössä ei ollut nuorten keskuudessa kovin suosittua. Videoiden katsominen oli suositumpaa kuin tekstien lukeminen. Yksikään nuori ei vastannut lukevansa paljon luontoaiheisia tekstejä, 19 % luki jonkin verran ja 81 % luki vähän tai ei lainkaan. Luontovideoiden katsominen oli suositumpaa, sillä 46 % nuorista katsoi luontoaiheisia videoita paljon tai jonkin verran ja 54 % katsoi vähän tai ei lainkaan. Jos virtuaalisten vaihtoehtojen kuluttamista verrataan konkreettisesti luonnossa tapahtuviin aktiviteetteihin, niin vaikuttaisi siltä, että konkreettisesti luontoon meneminen ja siellä harrastaminen oli suositumpaa nuorten keskuudessa. Nuoret lukivat luontotekstejä esimerkiksi sanomalehdistä, netistä, somesta (Twitter), koululaislehdessä ja luontoaiheisista kirjoista. Erikseen mainittuja aihepiirejä olivat ilmastonmuutos ja luontoon liittyvät onnettomuudet. Nuoret katsoivat luontovideoita esimerkiksi somesta (TikTok ja YouTube), TV:stä tai suoratoistopalveluista. Luontodokumentit olivat suosittu kategoria ja esimerkiksi Avara luonto oli mainittu useaan kertaan. Somessa katsottiin esimerkiksi eläimiin ja retkeilyyn liittyviä videoita.

Kuvio 3. Nuorten luontotekstien ja –videoiden kuluttamisen prosenttiosuudet.

Lomakkeessa selvitettiin kenen kanssa nuoret viettävät eniten aikaa luonnossa, jotta saataisiin parempi kuva sosiaalisten suhteiden yhteydestä tutkimuskysymyksiin ja pystyttäisiin havaitsemaan luontosuhteen mahdollinen periytyvyys. Suurin osa nuorista kertoi liikkuvansa eniten luonnossa perheen kanssa. Kavereiden kanssa liikkuminen oli toiseksi suosituin vaihtoehto. Suurimmalle osalle nuorista luonnossa liikkuminen on siis sosiaalinen tapahtuma, sillä vain kaksi vastaajaa liikkui luonnossa eniten yksin. Avoimeen vastausvaihtoehtoon oli vastattu kerran “isovanhemmat” ja kerran “koira”. Lisäksi 5 vastaajaa oli yhdistänyt vastausvaihtoehdot “perhe” ja “kaverit”, jolloin heitä oli mahdotonta eritellä jompaankumpaan, joten heille merkittiin vastausvaihtoehto “joku muu”. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. Kenen kanssa liikkuu luonnossa eniten

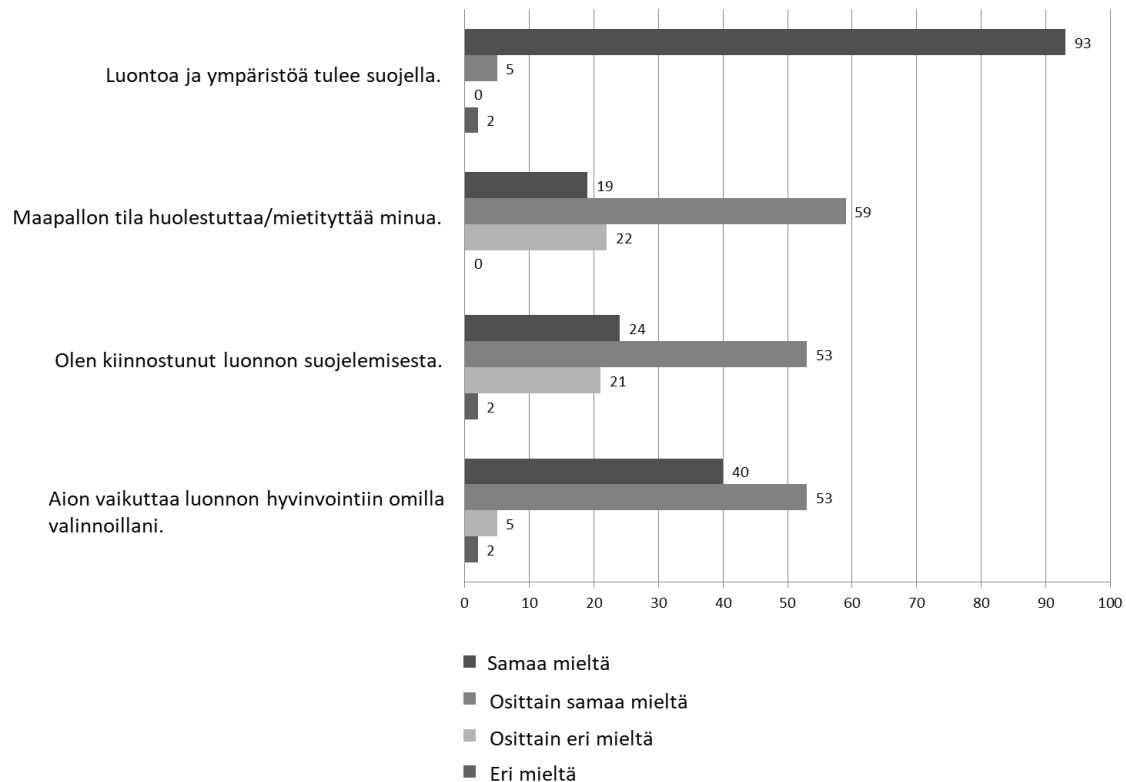
Kun vertailtiin kahden isoimman ryhmän vastauksia, huomattiin, että ne, jotka liikkuvat eniten perheen kanssa, saivat korkeampia arvoja kahdessa muussa luontosuhteen muuttujassa. Eniten perheen kanssa luonnossa liikkuville luonto oli tärkeämpi osa elämää (LUO2) ja heidän vastauksiensa keskiarvo oli 3,93 ja eniten kavereiden kanssa liikkuvien keskiarvo oli 3,52. Tämä tulos oli tilastollisesti melkein merkitsevä. (Taulukko 1.) Eniten perheen kanssa luonnossa liikkuvat nuoret myös nauttivat enemmän luonnossa liikkumisesta (LUO3) ja heidän vastauksiensa keskiarvo oli 3,71 ja eniten kavereiden kanssa liikkuvien keskiarvo oli 3,33. Tätä tulosta voidaan pitää tilastollisesti merkitsevänä. (Taulukko 1.) Näiden tulosten perusteella näyttää, että luontosuhde voisi ainakin osittain olla periytyvä ja vanhemmilla olisi rooli luontosuhteen siirtäjinä tai mahdollistajina.

Taulukko 2. Eniten luonnossa perheen kanssa liikkuvien ja eniten kavereiden kanssa liikkuvien erot kahdessa luontosuhteen muuttujassa

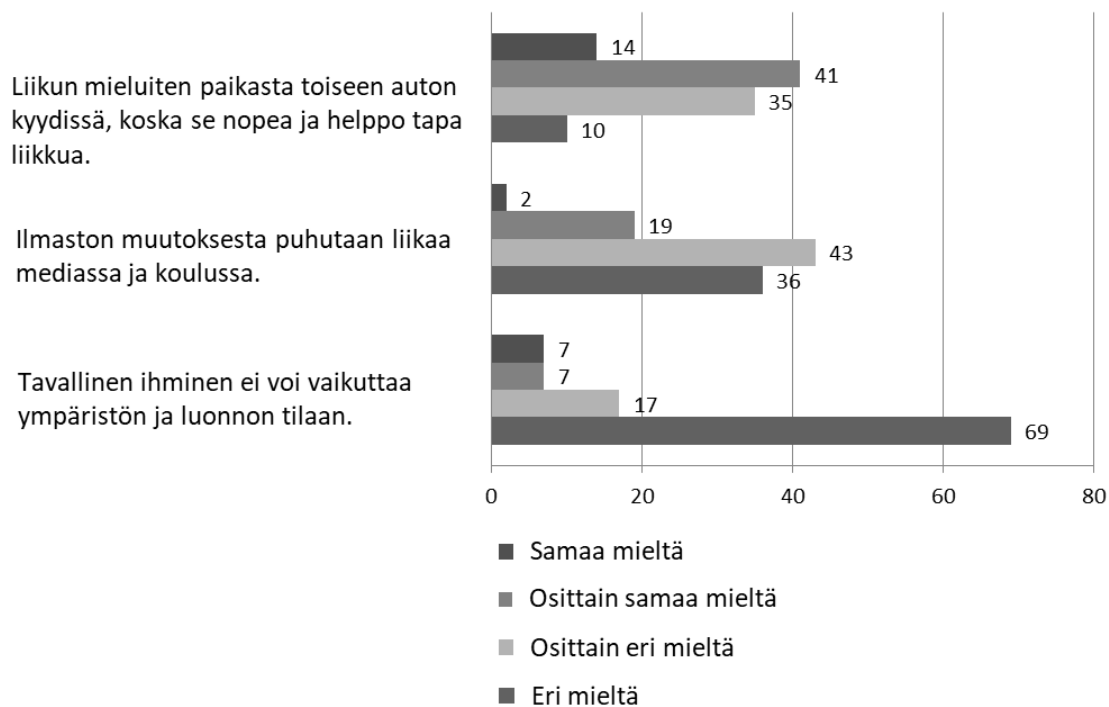
	t-arvo	p-arvo (2-suuntainen)
LUO2	2,39	0,02
LUO3	3,19	0,003

7.2 Nuorten ympäristöasenteet

Nuorten ympäristöasenteita pyrittiin mittaamaan erilaisilla asenteita sekä konkreettisia tekoja käsittelevillä kysymyksillä. 93 % nuorista oli samaa mieltä väittämän “luonto ja ympäristöä tulee suojella” ja vain yksi oli eri mieltä väitteen kanssa. Maapallon tila huolestutti jollain asteella 78 % nuorista. Luonnonsuojeleminen kiinnosti jollain tasolla 74 % nuorista. Nuoret myös olivat valmiita vaikuttamaan henkilökohtaisesti, sillä 93 % nuorista vastasi, että aikoo jollain tasolla vaikutta omilla toimillaan luonnon hyvinvointiin. (Kuvio 5.) Pääosin nuoret pitivät luontoa ja ympäristöä tärkeinä ja suojelemisen arvoisina ja he olivat myös valmiita vaikuttamaan omilla toimillaan.

Kuvio 5. Nuorten vastauksien prosenttiksiöitä ympäristöasenteeseen liittyen

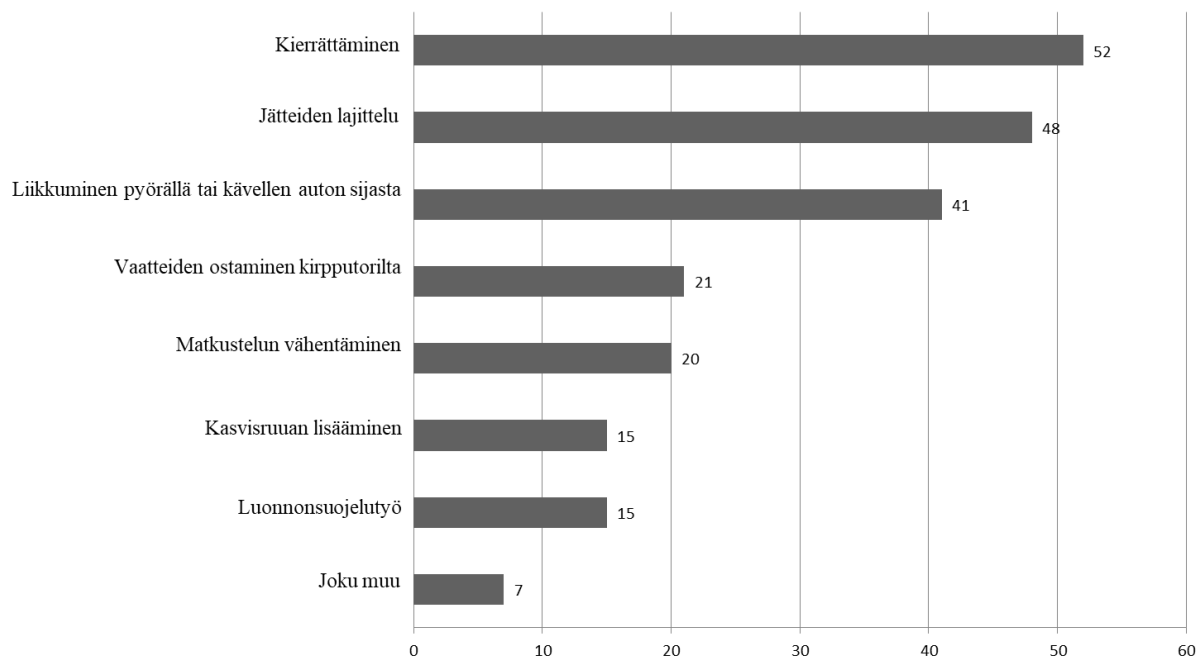
Ilmastonmuutos on ehkä tunnetuin yksittäinen ympäristöön liittyvä uhka ja se on ollut esillä paljon yhteiskunnan eri osa-alueilla. Nuorille esitettiin väite “ilmastonmuutoksesta puhutaan liikaa mediassa ja koulussa”. 36 % oli väitteen kanssa eri mieltä ja 43 % oli jokseenkin eri mieltä. (Kuvio 6.) Suurin osa nuorista ei siis koe, ilmaston muutoksesta puhuminen olisi ylimitoitettua ja yhteen vastaus lomakkeeseen oli jopa kirjoitettu “siitä ei voi puhua liika”. Nuorilta kysyttiin myös mielipidettä yksittäisen ihmisen vaikutusmahdollisuuksiin. 86 % nuorista oli, jollain tasolla eri mieltä väitteen “Tavallinen ihminen ei voi vaikuttaa ympäristön hyvinvointiin” kanssa. Autolla matkustamista koskeva väite “liikun mieluiten paikasta toiseen autolla, koska se on helppo ja vaivaton tapa liikkua” jakoi eniten mielipiteitä. 55 % nuorista oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa. (Kuvio 6.) Alakouluikäiset nuoret tosin liikkuvat suurimmaksi osaksi perheensä kanssa eivätkä välttämättä pysty aina vaikuttamaan matkustus tapaansa. Kuitenkin 45 % nuorista oli väitteen kanssa jollain tasolla eri mieltä, ja liikkuisi paikasta toiseen mieluummin jollain muulla tavalla. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Nuorten vastauksien prosenttilyksiköitä käänteisiin väittämiin

Tutkimuksessa haluttiin lisäksi tietää, millaisilla tavoilla nuoret olisivat valmiita vaikuttamaan ympäristön hyvinvointiin. Lomakkeessa oli annettu 7 valmista vastausvaihtoehtoa ja yksin täysin avoin vastausvaihtoehto, johon oli mahdollista lisätä joku muu tapa. Nuoret saivat valita useamman vaihtoehdon niin halutessaan, jolloin saatiin samalla tietoa, kuinka monipuolisilla tavoilla nuoret ovat valmiita vaikuttamaan luonnon ja ympäristön hyvinvointiin. Nuorten vastaukset vaihtelivat ja osa valitsi vain yhden tavan vaikuttaa ja osa valitsi seitsemän eri tapaa vaikuttaa. Vastaukset jakautuivat melko tasaisesti tälle välille, ja suosituin määrä oli 4 erilaista vaikutustapaa ja yhdellä nuorella oli keskimäärin 3,8 vaikutustapaa. Kaksi suosituinta vaikutustapaa liittyivät jokapäiväiseen elämiseen ja ne olivat kierrättäminen ja jätteiden lajittelu. Seuraavaksi suosituin tapa oli liikkuminen pyörällä tai kävellen auton sijasta, joka liittyy myös vahvasti nuorten arkeen. Noin kolmannes nuorista valitsi matkustelun vähentämisen ja vaatteiden ostamisen kirpputorilta mahdollisiksi tavoiksi vaikuttaa. Vähiten suosituimmat vaihtoehdot olivat kasvisruuan lisääminen ja luonnonsuojelutyö. (Kuvio 7.) Avoimeen vastausvaihtoehtoon oli vastattu esimerkiksi “ostaa vain ne tavarat mitä todella tarvitsee” ja “ostaa ruokaa läheltä”, nämä vastaukset kertovat jo

oman kulutuksen ja ostoskäyttäytymisen kriittisestä tarkastelusta. Roskaamisen välttäminen oli vastattu useamman kerran eri sanoin.

Kuvio 7. Nuorten tapoja vaikuttaa ympäristön hyvinvointiin

7.3 Luontosuhteen ja ympäristöasenteiden välinen yhteys

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, onko nuorten luontosuhteilla yhteyttä heidän ympäristöasenteisiinsa. Ensiksi tarkasteltiin luontosuhteen ja ympäristöasenteen yksittäisten muuttujien välisiä yhteyksiä. Useat muuttujat korreloivat toistensa kanssa tilastollisesti merkitsevästi, mikä tukee hypoteesia luontosuhteen ja ympäristöasenteen välisestä suhteesta. Voimakkain korrelaatio oli puhtaan luonnon tärkeänä pitämisen (LUO9) ja luonnonsuojelemisen tärkeänä pitämisen välillä (YASEN10). Näiden kahden muuttujan välinen korrelaatio oli 0,79 ja se oli tilastollisesti merkitsevä. (Kuvio 8.) Tulosta voidaan pitää loogisena, koska luonnon arvostaminen todennäköisesti lisää halua suojella luontoa, mikä mahdollistaa siitä nauttimisen myös jatkossa. Puhtaan luonnon tärkeänä pitäminen (LUO9) korreloi myös vaikutustapojen määrän kanssa (YASEN17). Eli puhtaan luonnon tärkeänä pitäminen lisäsi sekä halua suojella luontoa, mutta myös tapojen määrää, joilla oli valmis vaikuttamaan ympäristön ja luonnon hyväksi. Luonnossa vietetystä ajasta nauttiminen (LUO3) korreloi usean eri ympäristöasenteen muuttujan kanssa. Luonnosta vietetystä ajasta

nauttiminen oli positiivisessa yhteydessä luonnon suojelun tärkeänä pitämiseen (YASEN10), aktiivisuuden vaikuttaa omilla valinnoilla (YASEN16) ja vaikutustapojen määrään (YASEN17). (Kuvio 8.) Vaikuttaa siltä, että luonnon arvostaminen ja siitä nauttiminen vapaa-ajalla ovat yhteydessä ympäristömyönteisempiin asenteisiin sekä haluun vaikuttaa luonnon ja ympäristön hyvinvointiin eri tavoin.

Lyhenteiden selitykset:

LUO1, Ympäristöopista pitäminen	YASEN10, Luonnon ja ympäristön suojelemisen pitäminen tärkeänä
LUO2, Luonnon pitäminen tärkeänä osana elämää	YASEN11, Huoli maapallon tilasta
LUO3, Luonnossa vietetystä ajasta nauttiminen	YASEN12, Kiinnostuminen luonnon suojelusta
LUO4, Luonnossa liikkumisen aktiivisuus	YASEN13, Mielenpide autolla matkustamisesta
LUO6, Luonnossa liikkumisen tapojen määrä	YASEN14, Mielenpide ilmastonmuutos keskustelua kohtaan
LUO7, Luontotekstien kuluttaminen	YASEN15, Mielenpide yksittäisen ihmisen vaikutusmahdollisuuksista
LUO8, Luontovideoiden kuluttaminen	YASEN16, Aktiivisuus vaikuttaa omilla valinnoilla
LUO9, Puhtaan ja hyvinvoivan luonnon pitäminen tärkeänä	YASEN17, Vaikutustapojen määrä

Taulukko 3. Tutkimuksen muuttujien väliset korrelaatiot. Tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot on lihavoitu.

	LUO1	LUO2	LUO3	LUO4	LUO6	LUO7	LUO8	LUO9	YASEN10	YASEN11	YASEN12	YASEN13	YASEN14	YASEN15	YASEN16	YASEN17
LUO1	1															
LUO2	0,15	1														
LUO3	0,22	0,40**	1													
LUO4	0,06	0,22	0,23	1												
LUO6	-0,04	-0,01	0,00	0,33*	1											
LUO7	0,06	0,17	0,27*	0,05	-0,14	1										
LUO8	0,27*	0,33*	0,31*	0,18	0,05	0,54**	1									
LUO9	0,02	0,12	0,25	0,13	0,00	-0,05	0,12	1								
YASEN10	0,11	0,16	0,28*	0,10	-0,01	0,07	0,20	0,79**	1							
YASEN11	0,36**	0,10	0,08	0,05	0,01	0,18	0,19	-0,01	0,05	1						
YASEN12	0,13	0,34**	0,30*	0,16	0,23	0,24	0,17	0,21	0,22	0,30*	1					
YASEN13	0,17	0,09	-0,04	0,13	-0,01	0,13	0,18	-0,10	0,04	0,18	0,06	1				
YASEN14	0,08	0,02	0,14	0,28*	0,22	-0,16	-0,09	0,24	0,09	-0,13	0,19	-0,19	1			
YASEN15	0,09	-0,08	0,01	0,02	0,11	-0,07	-0,03	-0,03	-0,05	0,15	0,05	0,05	0,18	1		
YASEN16	0,02	0,33*	0,26*	0,20	0,13	0,24	0,39**	0,41**	0,47**	0,07	0,44**	0,13	0,19	0,19	1	
YASEN17	0,16	0,22	0,30*	0,23	-0,06	-0,11	0,06	0,20	0,28*	0,06	0,34*	0,12	0,30*	0,02	0,33*	1

Luontosuhteen ja ympäristöasenteiden välistä yhteyttä tarkasteltiin myös summamuuttujien avulla. Summamuuttujat mahdollistavat isomman datamäärän tarkastelun samanaikaisesti, mikä tekee siitä luotettavamman tavan vertailla muuttujajoukkoja keskenään.

Summamuuttujien konsistenssi jäi kuitenkin halutun tason alapuolelle, joten tuloksia ei voida pitää tilastollisesti luotettavina. (Taulukko 2.) Muodostetut summamuuttujat korreloivat tilastollisesti merkitsevästi keskenään. Pearsonin tulomomenttikertoimeksi saatiin 0,36, mikä tarkoittaa, että muuttujat pystyvät selittämään toistensa vaihtelusta 36 %. (Taulukko 3.)

Luontosuhde ja ympäristöasenne näyttäisivät olevan yhteydessä myös summamuuttujia vertaillessa, mutta tulosta voidaan pitää ainoastaan suuntaa antavana.

Taulukko 4. Summamuuttujien välinen korrelaatio

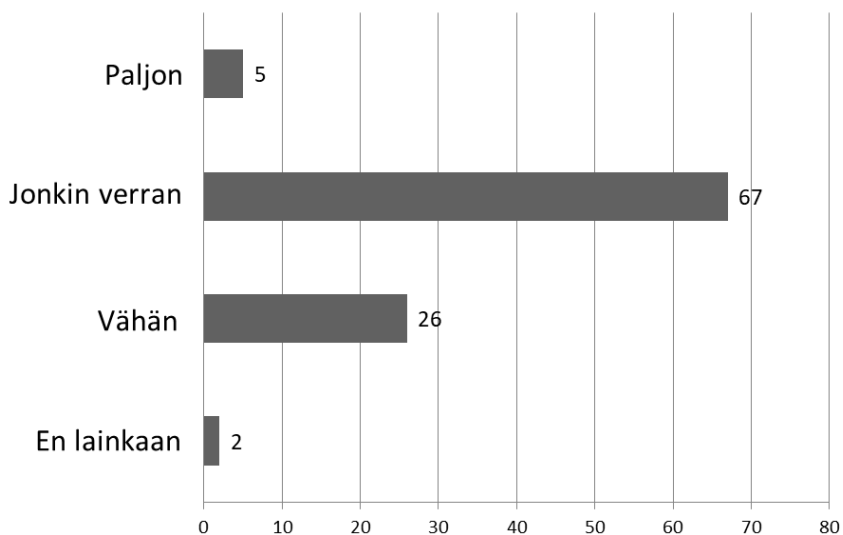
	YASEN summamuuttuja
LUO Summamuuttuja	
Pearsonin korrelaatio	0,356
p-arvo (2-suuntainen)	0,006

7.4 Nuorten mielipide ympäristöopista

Tutkimuksen taustatiedoissa kysyttiin nuorten mielipidettä ympäristöoppia kohtaan.

Tarkoituksena oli selvittää miten nuoret suhtautuvat tällä hetkellä ympäristöoppiin. Suurin osa nuorista vastasi pitävänsä jonkin verran ympäristöopista ja noin neljännes valitsi vaihtoehdon “vähän”. (Kuvio 9.) Suhtautuminen ympäristöoppia kohtaan oli siis keskimäärin melko neutraalia.

Kuvio 8. Oppilaiden vastauksien prosenttiosuudet kysymykseen “Pidätkö ympäristöopin oppiaineesta?”

8 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää millaisia ovat nuorten luontosuhteet ja ympäristöasenteet. Luontosuhdetta ja ympäristöasennetta tarkasteltiin itsenäisinä muuttujina, koska haluttiin saada parempi kuva, miten ne muodostuvat ja mitkä osa-alueet ovat tärkeitä juuri nuorille. Lisäksi tarkasteltiin luontosuhteen ja ympäristöasenteen välisiä yhteyksiä.

8.1 Johtopäätökset

Ensimmäinen tutkimuskysymys keskittyi nuorten luontosuhteeseen. Suurin osa nuorista koki luonnon tärkeäksi osaksi elämäänsä ja nautti ajan viettämisestä luonnossa. He myös pitivät puhdasta ja hyvinvoivaa luontoa tärkeänä arvona. Aikaisemmissa tutkimuksissa on saatu samankaltaisia tuloksia (Puhakka, 2014, 43), mutta tässä tutkimuksessa luonnon merkitys nuorten elämässä oli jopa suurempi. Nuoret liikkuvat luonnossa aktiivisesti monilla eri tavoin. Nuorten tavat nauttia luonnosta olivat hyvin samankaltaisia kuin suomalaisilla yleensä. (Neuvonen ym. 2022, 36-37) Suosittuja tapoja olivat ajan viettäminen sosiaalisesti lähipiirin kanssa osana arkea. Nuorilla oli myös jonkin verran luontoon liittyviä harrastuksia kuten partio, suunnistus ja frisbeegolf. Retkeily kasvatti suosiotaan kansallisesti korona pandemian aikana (luontoon.fi), mikä näkyi nuorten vastauksissa, joissa retkeilyn suosio oli lähes yhtä korkealla kuin kansallisella tasolla Perinteiseksi mielletyt tavat viettää aikaa luonnossa kuten marjastus, sienestys ja kalastus olivat vähiten suosituimpien ajanviettotapojen joukossa. Tämä tulos on linjassa aiempien tutkimuksien kanssa, joissa on havaittu, että nämä tavat ovat suosituimpia juuri iäkkäämmän väestön parissa. (Puhakka, 2014, 44 - 46) Yli puolet nuorista liikkui luonnossa useita kertoja viikossa ja lähes kaikki liikkuvat luonnossa viikoittain, mitä voidaan pitää verrattain korkeana aktiivisuutena verrattuna aiempiin tutkimustuloksiin. (Puhakka, Pitkänen, Oinonen. 2021, 178)

Nyky-yhteiskunnan mukanaan tuoma digitalisaatio on luonut uusia mahdollisuuksia luontosuhteen kehittymiselle, minkä takia tutkimuksessa otettiin huomioon myös virtuaaliset tavat rakentaa luontosuhdetta. Luontotekstien ja luontovideoiden kuluttaminen ei ollut nuorten suosiossa. Luontovideoiden katsominen oli suositumpaa ja nuoret mainitsivat katsovansa luontodokumentteja sekä luontoon ja retkeilyyn liittyviä videoita somesta. Kuitenkin nuoret vaikuttivat suosivan konkreettisia tapoja viettää aikaa luonnossa eikä luontosuhteen rakentaminen virtuaalisesti ollut yhtä suosittua. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös luontosuhteen mahdollista periytymistä ja huomattiin, että ne nuoret, jotka liikkuvat

luonnossa eniten perheensä kanssa, kokivat luonnon tärkeämmäksi osaksi elämäänsä ja nauttivat luonnossa liikkumisesta enemmän kuin ne, jotka liikkuivat luonnossa eniten kavereidensa kanssa. Tämä antaa viitteitä siitä, että luontosuhde on mahdollisesti osittain periytyvää. Perheellä on myös tärkeä rooli luontosuhteen rakentumisen mahdollistajina, sillä nuorelle on tärkeä saada kokea luontoa omilla ehdoillaan itselleen merkityksellisellä tavalla. (Laaksoharju, Rappe. 2017, 158–159) Luontosuhteen periytyminen voi siis mahdollisesti tapahtua usealla tavalla, mutta kyseisten nuorten perheissä on todennäköisesti ainakin ollut hyvät olosuhteet nuoren luontosuhteen kehittymiselle, vaikka on vaikea sanoa, miten nuoren perhe on vaikuttanut tämän luontosuhteeseen. Tutkimukseen osallistujat olivat iältään nuorempia kuin tämänkaltaisten tutkimuksissa yleensä. Nuoresta iästään huolimatta he suhtautuivat luontoon pääosin hyvin positiivisesti, kokivat sen merkitykselliseksi osaksi elämäänsä ja nauttivat ajan viettämisestä luonnossa. Heidän tapansa viettää aikaa luonnossa olivat samankaltaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa ja he liikkuivat luonnossa aktiivisesti. (Neuvonen ym. 2022, 36–37) Vaikuttaa siltä, että luontosuhde alkaa kehittyä jo varhain, minkä takia on tärkeä tarjota mahdollisimmat hyvät olosuhteet sen kehittymiselle jo varhaisessa lapsuudessa. Kouluissa tähän pyritään kiinnittämään huomiota opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa ja opetussuunnitelmassa on määritelty useita näihin liittyviä tavoitteita. Esimerkiksi oman lähiympäristön ja sen lajiston tutkiminen sekä osallistavien työtapojen tavoite on tuoda oppilaan oma lähiympäristö ja luonto osaksi oppilaan elämää. Työtapojen mielekkyyteen oppilaille on syytä kiinnittää jatkossakin huomiota, koska tutkimuksen mukaan oppilaiden asenteissa ympäristöoppia kohtaan on parannettavaa.

Toisessa tutkimuskysymyksessä keskityttiin nuorten ympäristöasenteeseen. Lähes kaikki nuoret olivat samaa mieltä, että luontoa ja ympäristöä tulee suojella. Nuoret olivat myös huolestuneita maapallon tilasta ja olivat kiinnostuneita luonnon suojelusta. Kuitenkin joka viides ei kokenut huolta maapallon tilasta tai ollut kiinnostunut sen suojelemisesta, mikä kertoo, että nuorten ympäristöasenteissa on myös eroja. Toisaalta nuorten halu vaikuttaa omilla valinnoillaan, oli verrattain korkealla tasolla tästä huolimatta. Nuorten haluan vaikuttaa, saattoi olla yhteydessä usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin, sillä suurin osa uskoi, että tavallinen ihminen pystyy vaikuttamaan teoillaan luonnon ja ympäristön hyvinvointiin. Suurin osa nuorista ei kokenut, että ilmastonmuutos olisi saanut liikaa huomiota mediassa tai koulussa, mikä kertoo siitä, ympäristöongelmien tuomat haasteet tiedostetaan ja niitä pidetään pääosin huomion arvoisina. Nuoret olivat valinneet useita tapoja vaikuttaa luonnon ja ympäristön hyvinvointiin. Suurin osa tavoista voi olla tuttuja mediasta ja ne sisältyvät myös

kestävän kehityksen vaikutustapoihin. Kestävää kehitystä on osa myös opetussuunnitelmaa, jossa yhtenä tavoitteena on kannustaa oppilasta tarkastelemaan omien valintojensa vaikutusta ympäristön näkökulmasta. Tutkimukseen osallistuvien nuorten iästä huolimatta heidän asenteensa ympäristöä kohtaan olivat pääosin myönteisiä ja samankaltaisia kuin aiemmissakin tutkimuksissa, jossa osallistujat ovat olleet vanhempia. (Hirvonen, Vanhatalo, 2018, 32–34) He osasivat myös vaikuttaa eri tavoin ja olivat perillä ympäristöön liittyvistä ongelmista. Tulosten perusteella voidaan pitää tärkeänä, että nuorille on jatkossakin mahdollisuus tutustua luontoa ja ympäristöä käsittelevään tietoon ja muodostaa sen pohjalta omia ympäristöasenteita. Ympäristöasenteet voivat rakentua monen eri tahon toimesta, mutta ainakin Suomen koulutusjärjestelmä on informaatio kanava, joka tavoittaa kaikki asuinpaikkaan tai yhteiskuntaluokkaan katsomatta. Voidaan siis pitää tärkeänä, että ympäristöasioihin kiinnitetään jatkossakin huomiota sekä koulussa että yhteiskunnan muilla osa-alueilla.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä haluttiin tarkastella luontosuhteen ja ympäristöasenteen välisiä yhteyksiä. Näiden kahden ulottuvuuden välisiä yhteyksiä tarkasteltiin sekä yksittäisen muuttujien että summamuuttujien välisten korrelaatioiden avulla. Tuloksien mukaan luontosuhde ja ympäristöasenne ovat positiivisessa yhteydessä toisiinsa. Luontosuhde on käsitteenä laaja ja siihen liittyy harvoin tarkoituksellista tiedonkeräämistä luonto ja ympäristöasioihin liittyen, ja usein henkilö kokee luonnon tärkeäksi ja viettää siellä aikaa ihan muista syistä esimerkiksi rentoutuen tai urheillen. Luontosuhde muodostuu siis henkilön omien kokemusten pohjalta osana hänen elämäänsä. Tämän takia on kiinnostavaa, että luontosuhteella on positiivinen yhteys ympäristöasenteisiin. Ympäristöasenteet kuitenkin vaativat usein rakentumiseen ja muuttumiseen jollain tavalla kerättyä tietoa, mikä vaatii tiedon käsittelyä joko tiedostetusti tai tiedostamattomasti. Luontosuhteen rakentumiseen liittyvät aktiviteetit ovat hyvin matalan kynnyksen toimintaa, joita pystytään melko helposti lisäämään esimerkiksi koulupäivään tai ihmisten arkeen. Tämä ilmiö näkyy myös opetussuunnitelmassa ja koulujen toiminnassa. Ympäristöasenteeseen liittyviä tiedollisia tavoitteita on helpompi toteuttaa konkreettisesti kouluissa, mutta luontosuhteen rakentumiseen liittyvät aktiviteetit ovat usein hyvin henkilökohtaisia ja monitahoisia. Toisaalta luontosuhteen rakentumiseen liittyvät aktiviteetit palvelevat usein samalla myös nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia, minkä takia niiden sisällyttäminen aiempaan enemmän koulumaailmaan voisi tarjota oppilaille mielekkäämmän tavan lähestyä ympäristöasioita ja luontoa. Pelkästään kiinnittämällä huomiota ihmisten mahdollisuuksiin muodostaa läpi elämän kestäviä

luontosuhteita voidaan mahdollisesti vaikuttaa myös läpi elämän kestävien positiivisten ympäristöasenteiden muodostumiseen.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimukseen osallistui yhteensä 58 alakoulun 5–6. luokkalaista eräästä Varsinais-suomalaisesta kaupungista. Tutkimuksen otanta jäi sen verran pieneksi, ettei siitä voida tehdä kansalliselle tasolle luotettavia päätelmiä. Tutkimuksessa keskityttiin luontosuhteeseen ja ympäristöasenteeseen, jotka ovat molemmat käsitteinä hyvin laajoja. Niitä pyrittiin mittaamaan mahdollisuuksien mukaan, mutta ehjän kokonaiskuvan saaminen tämän kokoisessa tutkimuksessa on mahdotonta. Kaikki tutkimukseen osallistujat olivat saman kaupungin eri kouluista, joten tutkimuksessa ei pystytty ottamaan huomioon mahdollisia alueellisia eroja. Kyseessä oleva kaupunki sijaitsee maaseudulla, mikä saattaa vaikuttaa luontosuhteen kehittymiseen, sillä luonto saattaa olla helpommin saavutettavissa kuin suuremoin kaupunkien keskustoissa. Luontosuhteen ja ympäristöasenteiden välisiä yhteyksiä tarkasteltiin korrelaatioiden avulla. Yksittäisten muuttujien välisiä korrelaatioita tarkasteltaessa ei pytytä samaan yhtä hyvää kokonaiskuvaa kuin summamuuttujien avulla. Sekä luontosuhteen että ympäristöasenteen muuttujista muodostettiin summamuuttujat, joiden konsistenssi jäi kuitenkin vähän halutun arvon alle, mikä vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Nämä kaikki tekijät on syytä ottaa huomioon tutkimustuloksia tarkasteltaessa.

8.3 Jatkotutkimus ehdotukset

Tämän tutkimuksen aiheita on käsitelty aiemmissa tutkimuksissa, mutta tutkittavien ikä toi tuoreen näkökulman aiheeseen. Tämän kaltaisena tutkimuksen toteuttaminen vielä nuoremmilla olisi todennäköisesti haastavaa, koska jo nyt kysymyksiin piti kiinnittää paljon huomiota, jotta ne olivat vastaajan ikätasolle sopivia. Jatkotutkimuksissa olisi mahdollista syventyä vielä tarkemmin tutkimuksen aihepiireihin ja saada tarkempaa tietoa niiden muodostumisesta nuorien kohdalla. Haastattelututkimus mahdollistaisi aiheeseen syventymisen ja nuorten ääni saataisiin vielä paremmin kuuluviin. Tämä toisi hyödyllistä tietoa esimerkiksi opetuksellisesta näkökulmasta, jonka avulla pystyttäisiin kehittämään opetusta eteenpäin ja tarjoamaan enemmän oppilaille mieluisia työtapoja, jotka mahdollistaisivat sekä luontosuhteen että ympäristöasenteen kehittymisen. Mahdollisten alueellisten erojen tutkiminen toisi myös tuoreen näkökulman, koska tässä tutkimuksessa siihen ei ollut mahdollisuutta. Perheen merkitystä luontosuhteen siirtäjän ja mahdollistajana

on tutkittu, mutta se miten se käytännössä tapahtuu perheen kontekstissa, olisi kiinnostava jatkotutkimuksen aihe. Tätä tutkittaessa olisi hyvä ottaa tutkimuskohteeksi myös nuoren huoltajat, jotta perheen sisällä tapahtuva vuorovaikutus pysyttäisiin ottamaan huomioon.

9 Lähteet

Autio, M., Wilska, T-A. 2003. Vihertävät tytöt ja vastuuttomat pojat - nuorten kuluttajien ympäristöasenteet. Nuorisotutkimus 21 (2), 3–18.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/33879/Autio_Wilska_2003NT_lehti.pdf?se

Auvinen, S. 2005. Ympäristöasenteiden ja -tietouden kehittyminen eri ikäryhmillä. Kalastus, saimaannorppa ja kansalaisnäkökulma Hallinnan haasteet ja luonnon monimuotoiset tulkinnat Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki 2005, 51–68.

https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/535000/kt196_0.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=46

Bragg, R., Wood, C., Barton, J., Pretty, J.,. 2013. Measuring connection to nature in children aged 8 - 12: A robust methodology for the RSPB. Essex Sustainability Institute and School of Biological Sciences University of Essex. March 2013

http://rackspace-web1.rspb.org.uk/Images/methodology-report_tcm9-354606.pdf

Clayton, S., Agathe, C., Conversy, P., Maclouf, E., Martin, L., et al. 2017 Transformation of Experience: Toward a New Relationship with Nature. Conservation Letters, 10 (5), 645–651. <https://hal.sorbonne-universite.fr/hal-01626794/document>

Fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/luotettavuus. Haettu 12.4.2023

Hirvonen, J., Vanhatalo, M. 2018. Ympäristöasenteet ja kaupunkikehitys Helsingissä ja Vantaalla. Tutkimuksia 2018 (1)

Ibarracin, D., Shavitt, S. 2018 Attitudes and attitude change. Annual review on psychology Vol. 69, 299–327

Kantar TNS, 2021. Suomalaisten luontosuhteet. Sitran kyselytutkimus.

Laaksoharju, T., Rappe, E. 2017. Trees as affordances for connectedness to place– a framework to facilitate children’s relationship with nature. Urban forestry and urban greening, Vol. 28, 150–159.

- Laurén, K. 2013. Perinteet ja ympäristö. Kestävä kasvatus – kulttuuria etsimässä. Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 6, 150–158
- Luontoon.fi. Kansallispuistojen kävijät ovat aiempaa tyytyväisempiä – taloudellinen epävarmuus näkyy kokonaiskäyntimäärissä. Haettu 25.4.2023
- Maa- ja metsätalousministeriö. Suomen metsävarat. Haettu 8.5.2023
<https://mmm.fi/metsat/suomen-metsavarat>
- Malone, K. The Bubble-Wrap Generation: Children Growing up in Walled Gardens. Environmental Education Research 13.4 2007. 513–527.
- Mehtäläinen, J., Niilo-Rämä, M., Nissinen, V. 2017. Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2016 -tutkimuksen päätulokset
- Metelinen, S. 2019. Elämänmuutoksen empijät. EVA analyysi no. 73. 26.6.2019
https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2019/06/eva_analyysi_no_73-5.pdf
- Neuvonen, M., Lankia, T., Kangas, K., Koivula, J., Nieminen, M., Sepponen, A-M., Store, R., Tyrväinen, L. 2022. Luonnon virkistyskäyttö 2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 41/2022. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/551856/luke-luobio_41_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Neuvonen M., Kangas K., Ojala A., Tyrväinen L. 2019. Kaupunkiluonto liikunta-aktiivisuuden edistäjänä Helsingissä. Liikunta & Tiede 56(6) 77–86.
- Nummenmaa, L. 2021. Tilastotieteen käsikirja. Helsinki: Otava
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Opetushallitus.
- Puhakka, R., Pitkänen, K., Oinonen, I. 2021. Maahanmuuttajataustaisten nuorten luontosuhde ja luonnon virkistyskäyttö: Tutkimus Lahden yläkoululaisista, Terra, Vuosikerta. 133 (4) Sivut 173-187. <https://doi.org/10.30677/terra.110808>

Puhakka, R. 2014. Y- sukupolvi luonnossa. Vol.43. UEF.

Piispa, M., Myllyniemi, S. 2019. Nuoret ja ilmastonmuutos: Tiedot, huoli ja toiminta nuorisobarometrien valossa

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137610/YP1901_Piispa&Myllyniemi.pdf?sequence=2

Ratinen, I., Kinni, A., Muotka, A., Sarivaara, E. 2019. Kohti ratkaisukeskeistä ilmastokasvatusta. Suomen Ilmastopaneeli Raportti 9/2019

<https://core.ac.uk/download/pdf/302229231.pdf>

Schultz, P. 2002. Inclusion with nature: The psychology of human-nature relations. Psychology of Sustainable Development 61–78

Skar, M., Krogh, E. (2009). Changes in children's nature-based experiences near home: From spontaneous play to adult-controlled, planned and organised activities. Children's Geographies. 7. 339–354.

Uusitalo, L. 1986. Environmental impacts of consumption patterns. Brookfield : Gower

Wells, N., Lekies, K. (2006). Nature and the Life Course: Pathways from Childhood Nature Experiences to Adult Environmentalism1. Children, Youth and Environments. 16.

file:///C:/Users/Omistaja/Downloads/Nature_and_the_Life_Course_Pathways_from.pdf

Yle Uutiset, 27.9.2019. Kansainvälinen ilmastolakko näkyi kymmenillä paikkakunnilla Suomessa – Tuhansia nuoria kokoontui kaupunkien keskustoihin ja Mannerheimintie tukkeutui <https://yle.fi/uutiset/3-10991519>

Yle uutiset 8.4.2019. Tältä näyttää nuorisovaalien valitsema eduskunta – eniten paikkoja haalivat vihreät ja perussuomalaiset <https://yle.fi/uutiset/3-10728219>

Yle verkkouutiset, 27.9.2019. Yle Luonnon kysely: Suomalainen on yllättävän vahvasti luontoihminen – sienestys, kalastus ja kansallispuistot eivät silti kiinnosta useimpia

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/09/27/yle-luonnon-kysely-suomalainen-on-yllattavan-vahvasti-luontoihminen-sienestys>

Liitteet

Liite 1. Tiedonkeruulomake

sukupuoli: poika tyttö muu en halua kertoa

luokka: _____

1. Pidätkö ympäristöopin oppiaineesta?

- paljon
- jonkin verran
- vähän
- en lainkaan

2. Luonto on tärkeä osa elämäni.

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

3. Nautin ajan viettämisestä luonnossa

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

4. Kuinka usein liikut tai vietät aikaa keskimäärin luonnossa?

- useita kertoja viikossa
- kerran viikossa
- kerran kuussa
- harvemmin

5. kenen kanssa liikut tai vietät aikaa luonnossa eniten?

- perhe
- kaverit
- yksin
- joku muu? _____

6. Millaisilla tavoilla vietät yleensä aikaa luonnossa (voit valita useamman)

- kavereiden kanssa ajan viettäminen
- perheen kanssa ajan viettäminen
- osana arkea esimerkiksi koulumatkan aikana tai koiran kanssa ulkoillessa.
- retkeily/vaellus
- marjastus/sienestys
- kalastus
- luontoon liittyvä harrastus, mikä? _____
- joku muu tapa? _____

7. Luetko luontoon liittyviä tekstejä tai uutisia (sanomalehdet, verkkolehdet, some jne.)

- paljon
- jokin verran
- vähän
- en lainkaan

Osaatko antaa esimerkin? _____

8. Katsotko luontoon liittyviä ohjelmia tai videoita (tv, netflix, youtube, TikTok jne.)

- paljon
- jonkin verran
- vähän
- en lainkaan

Osaatko antaa esimerkin? _____

9. Puhdas ja hyvinvoiva luonto on tärkeä asia.

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

10. Luontoa ja ympäristöä tulee suojella.

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

11. Maapallon tila huolestuttaa/mietityttää minua.

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

12. Olen kiinnostunut luonnon suojelemisesta.

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

13. Liikuin mieluiten paikasta toiseen auton kyydissä, koska se on nopea ja helppo tapa liikkua.

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

14. Ilmastonmuutoksesta puhutaan liikaa mediassa ja koulussa.

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

15. Tavallinen ihminen ei voi vaikuttaa ympäristön ja luonnon tilaan.

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

16. Aion vaikuttaa luonnon hyvinvointiin omilla valinnoillani.

- samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- osittain eri mieltä
- eri mieltä

17. Millä tavoin olisit itse valmis vaikuttamaan? (voit valita useamman)

- kasvisruuan lisääminen
- matkustelun vähentäminen
- vaatteiden ostaminen kirpputorilta
- luonnonsuojelutyö
- liikkuminen pyörällä tai kävellen auton sijasta
- kierrättäminen
- jätteiden lajittelu
- joku muu, mikä? _____